

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Факультет менеджменту

Кафедра економіки підприємств

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА
ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІКИ
(1-Й МОДУЛЬ)**

Методичні рекомендації для практичних занять і
самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітнього
ступеня «бакалавр» спеціальності 071 «Облік і
оподаткування» денної та заочної форм навчання

МИКОЛАЇВ
2018

УДК 338.24(075.8)
Д36

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 27.09.2018 р., протокол №1

Укладачі:

- О.І. Котикова – д-р. екон. наук, професор, завідувача кафедрою економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет
- М.М. Бабич – канд. екон. наук, доцент, докторант кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет
- О.С. Альбещенко – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

- І.І. Червен – д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри готельно-ресторанного бізнесу та інноваційної діяльності підприємств, Миколаївський національний аграрний університет
- О.В. Погорелова – канд. екон. наук, професор, завідувача кафедрою обліку і економічного аналізу Національного університету кораблебудування ім. Адмірала Макарова

© Миколаївський національний аграрний університет, 2018
© Котикова О.І., Бабич М.М., Альбещенко О.С., 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
МОДУЛЬ 1. Теоретичні основи державного регулювання економіки.....	6
Тема 1.1. Об'єктивна потреба і теоретичні основи державного регулювання економіки.....	6
Тема 1.2. Досвід державного регулювання економіки у зарубіжних країнах.....	12
Тема 1.3. Органи державного управління в системі державного регулювання економіки України.....	13
Тема 1.4. Методи регулювання економіки.....	16
МОДУЛЬ 2. Інструменти державного регулювання економіки.....	20
Тема 2.1. Прогнозування соціально-економічного розвитку.....	20
Тема 2.2. Макроекономічне планування.....	25
Тема 2.3. Програмування національної економіки.....	31
МОДУЛЬ 3. Механізм реалізації соціально-економічної політики держави (засоби державного регулювання економіки).....	35
Тема 3.1. Фінансово-бюджетне регулювання економіки.....	35
Тема 3.2. Грошово-кредитне регулювання.....	45
Тема 3.3. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	49
Тема 3.4. Державне регулювання інвестиційної діяльності.....	56
МОДУЛЬ 4. Державне регулювання підприємництва та розвитку сфер господарської та соціальної діяльності.....	64
Тема 4.1. Державне регулювання підприємництва.....	64
Тема 4.2. Державне регулювання науки і техніки.....	70
Тема 4.3. Державне регулювання промислового виробництва.....	75
Тема 4.4. Державне регулювання розвитку агропромислового комплексу.....	76
Тема 4.5. Державне регулювання транспорту.....	83
Тема 4.6. Державне регулювання праці, рівня життя населення та розвитку соціальної сфери.....	86
МОДУЛЬ 5. Державне регулювання економіки регіонів.....	96
Тема 5.1. Державне регулювання розвитку регіону.....	96
Тема 5.2. Форми державного регулювання економічного і соціального розвитку регіонів.....	100

Тема 5.3. Місцеві бюджети.....	103
Тема 5.4. Вільні економічні зони.....	108
Тема 5.5. Державне регулювання природоохоронної діяльності.....	113
ГЛОСАРІЙ.....	119
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ.....	124
РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	130
ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ.....	131
СПИСОК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	135
СПИСОК ДОПОМІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	136

ВСТУП

Державне регулювання соціально-економічного розвитку країни є істотною ознакою сучасної ринкової економіки змішаного типу. Розумний симбіоз ринкових і державних регуляторів дає змогу реалізовувати соціально-економічні цілі розвитку суспільства, досягати високої ефективності виробництва, стабільного економічного розвитку, забезпечувати соціальну справедливість.

Трансформація економічної системи України ставить за мету формування соціально орієнтованої ринкової економіки. Досягти цієї мети неможливо без активної участі держави.

Мета навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки та інвестування» (перший модуль) – дати студентам знання про сутність, засоби, сфери, об'єкти й механізми державного регулювання економіки.

Особливого значення набуває з'ясування ролі інструментів регулювання, а саме прогнозування, планування, програмування. В умовах ринкової трансформації економіки України підвищується необхідність усвідомленого впливу держави на формування сучасних цивілізованих соціально-економічних відносин.

Методичні вказівки призначені для семінарських, практичних занять у студентських групах під керівництвом викладача та самостійної (індивідуальної) роботи студентів. Окремі завдання за вказівкою викладача студенти можуть виконувати поза навчальною аудиторією з наступною перевіркою правильності розв'язків задач на практичних заняттях.

Підготовлені завдання для програмового контролю (тести), питання для самоперевірки знань, для дискусійного обговорення а також задачі. Завдання складені так, щоб обійняти найважливіші сторони теорії та практики державного регулювання економіки.

Прикладні та теоретичні теми курсу наведені у вигляді розрахункових завдань, які мають переважно комплексний характер і дозволяють не тільки закріпити раніше набуті теоретичні знання, а й розширити їх і поглибити. Наведені завдання побудовані за принципом від простого до складного і можуть бути розв'язані як на практичних заняттях, так і самостійно.

Для забезпечення організації індивідуальної роботи наводиться рекомендована тематика рефератів для їх підготовки та дискусійного обговорення студентами.

МОДУЛЬ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІКИ

ТЕМА 1.1
ОБ'ЄКТИВНА ПОТРЕБА І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Питання для обговорення

1. Форми економічного розвитку суспільства.
2. Функції держави в сучасній економіці.
3. Сутність державного регулювання економіки.
4. Принципи державного регулювання економіки.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 7, 21 51, 59, 60

Основна література: 4, 6, 8, 10, 11, 14, 16, 18, 19

Допоміжна література: 2, 6, 8, 11, 13, 14, 15, 23, 24, 28, 32, 37

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Визначте, що править за економічну основу державного регулювання економіки:

1. Економічною основою державного регулювання економіки є спеціально створений для цього централізований фонд державних засобів (бюджетний фонд), а також засоби виробництва, будови, споруди, які перебувають у власності держави.

2. За економічну основу державного регулювання економіки править виробничий потенціал суб'єктів господарювання.

3. Економічною основою державного регулювання економіки служить матеріальне виробництво і невиробнича сфера економіки.

Тест 2. З наведених далі відповідей відберіть такі, що адекватно характеризують основні функції державного регулювання економіки:

1. Регулювання макроекономічних пропорцій.
2. Фінансування виробництва.
3. Економічний захист виробників.
4. Соціальний захист населення.
5. Фінансування фундаментальних досліджень.
6. Регулювання ціноутворення.
7. Розроблення та реалізація державних програм.
8. Формування соціальної, інвестиційної, науково-технічної політики.
9. Регулювання витрат.
10. Фінансування природоохоронних заходів.
11. Економічний захист пріоритетних виробництв.
12. Гарантування прав власності.
13. Доведення основних розрахункових показників.
14. Формування ринкової інфраструктури.

Тест 3. Користуючись наведеними далі відповідями, сформулюйте положення «в основу жорсткого регулювання економіки покладені»:

1. Застосування об'єктивних економічних законів розвитку.
2. Розвиток усіх форм власності.
3. Абсолютизація державної власності.
4. Антимонопольна політика.
5. Контроль за цінами.
6. Централізований розподіл виробничих ресурсів.
7. Політика стримування.
8. Державне планування як скоординоване ведення господарства.
9. Ринкове регулювання.
10. Політика експансії.

Тест 4. Перелічіть суб'єкти державного регулювання економіки в Україні:

1. Торгово-економічна палата.
2. Верховна Рада.
3. Національний банк України.
4. Кабінет Міністрів України.
5. Пенсійний фонд України.
6. Рада підприємців (орендарів).
7. Академія наук України.
8. Обласні (районні) виконавчі комітети (місцеві адміністрації).
9. Президент України.

10. Ради народних депутатів.
11. Державна екологічна інспекція України.

Тест 5. Визначте основні принципи формування системи державного регулювання економіки:

1. Стабільності.
2. Системності.
3. Адекватності.
4. Поступовості.
5. Альтернативності.
6. Розумної достатності.
7. Ефективності.
8. Збалансованості.
9. Справедливості.

Тест 6. Назвіть альтернативні концепції державного регулювання економіки:

1. Монетаризм.
2. Кейнсіанська школа.
3. Шведська модель соціалізму.
4. Класична теорія.
5. Неокласична теорія.
6. Теорія раціональних очікувань.
7. Теорія «економіки пропозицій».
8. Марксизм.

Тест 7. Яке із тверджень є помилковим: «Вади ринку виникають внаслідок...

- а) нездатності ринкового механізму забезпечити оптимальний за Парето розподіл ресурсів»;
- б) зовнішніх ефектів (екстерналій)»;
- в) нездатності ринку забезпечити людей суспільними товарами»;
- г) економічної нестабільності»;
- д) державного втручання в економіку».

Тест 8. Яке із тверджень критиків монополізації економіки є найменш переконливим?

- а) монополісти протистоять впровадженню досягнень НТП;
- б) монополісти вважають можливим і вигідним обмежувати виробництво, встановлюючи монопольне високі ціни;
- в) монополісти з метою усунення конкурентів установлюють монопольні ціни;

г) монополісти здатні чинити тиск на державні органи з метою захисту власних інтересів;

д) відповіді а, б, в, г – достатньо переконливі.

Тест 9. Перерозподіл доходів, як функція держави, пов'язаний із...

а) необхідністю держави подолати вади ринкового саморегулювання;

б) неефективним за Парето розподілом обмежених ресурсів;

в) нерівномірністю розподілу доходів між членами суспільства;

г) необхідністю забезпечити людей суспільними товарами;

д) необхідністю забезпечити людей обов'язковими товарами.

Тест 10. Підприємство, яке породжує позитивні екстерналії...

а) бере на себе частку витрат з реалізації інтересів інших суб'єктів ринку;

б) функціонує на ринку з низькою ефективністю;

в) використовує ресурси, повністю відшкодовуючи витрати;

г) одержує еквівалентний прибуток від своєї діяльності;

д) перекладає частку витрат на інших суб'єктів ринку.

Тест 11. За формою організації, погляду загальносвітових тенденцій, сучасна економіка є...

а) економікою суспільного сектору;

б) ринковою економікою;

в) державною економікою;

г) змішаною економікою;

д) перехідною економікою.

Тест 12. Яке із тверджень є помилковим: «Факторами вад ДРЕ є...

а) обмеженість інформації»;

б) обмеженість контролю над державним апаратом з боку суспільства»;

в) неспроможність конкуренції»;

г) нездатність держави повністю контролювати реакцію контрагентів на її дії»;

д) недосконалість політичного процесу».

Тест 13. Погляди, за якими державне «втручання» необхідне, оскільки державі найліпше відомо, що саме є корисним для людей, називаються...

а) протекціонізмом;

б) патріотизмом;

в) патерналізмом;

- г) патронатом;
- д) меценатством.

Тест 14. Економічна функція держави полягає у...

- а) створенні умов для спокійного та гармонійного розвитку суспільства;
- б) забезпеченні цілісності та збереженні суспільства, формою якого є ця держава;
- в) забезпеченні на всій території країни прав і свобод людини і громадянина;
- г) створенні передумов, необхідних для ефективної економічної діяльності суспільства;
- д) підтримуванні свободи, суверенітету та історичного існування на родів конкретної країни в рамках світового співтовариства.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Обґрунтуйте об'єктивну необхідність та поясніть сутність державного регулювання ринкової економіки.
2. Наведіть конкретні приклади вад ринкового саморегулювання.
3. Охарактеризуйте поняття мінімальної необхідності і максимальної допустимості меж державного втручання в економіку ринкового типу.
4. Визначте, у яких галузях і сферах економіки необхідне, на Вашу думку державне регулювання.
5. Яка економіка «переможе» - ринкова чи змішана?
6. Які інструменти та методи ДРЕ є найбільш досконалими?
7. Що є головною спонукальною силою розвитку у ринковій системі?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Хто основоположник теорії державного регулювання економіки?
2. Охарактеризуйте ринкову, командну та змішану форми організації економіки.
3. В чому проявляється головна економічна роль держави за умов ефективного функціонування національної економіки?
4. Назвати основні завдання держави з розвинутою ринковою економікою.
5. Хто є суб'єктами державного регулювання економіки?
6. Що є суб'єктом державного регулювання економіки?
7. Унаслідок чого в економіці виникають вади ринкового саморегулювання?

8. У чому полягає сутність монополізації економіки як вади ринкового саморегулювання?
9. У чому полягає економічна сутність природних монополій?
10. У чому полягає економічна сутність штучних монополій?
11. Які властивості притаманні суспільним товарам?
12. З чим пов'язана нездатність приватного сектору забезпечувати людей суспільними товарами?
13. За рахунок яких коштів фінансується виробництво суспільних товарів?
14. Унаслідок чого в економіці виникають зовнішні ефекти (екстерналії)?
15. В чому полягає сутність позитивних екстерналій?
16. В чому полягає сутність негативних екстерналій?
17. Що таке «неповнота ринку» як вада ринкового саморегулювання?
18. Що таке «економічна нестабільність» як вада ринкового саморегулювання?
19. У чому полягає сутність політичної, соціальної і міжнародної функцій держави?
20. В чому полягає сутність економічної функції держави?
21. Що таке «обов'язкові товари»?
22. Що таке «патерналізм»?
23. У чому полягає сутність стабілізаційної функції держави?
24. Чим обумовлена необхідність перерозподілу державою доходів?
25. Що таке «ДРЕ»?
26. Що таке «державна економічна політика»?
27. Що таке «державне управління економікою»?
28. Що є об'єктом ДРЕ?
29. Хто є суб'єктом ДРЕ?
30. Що таке вади державного регулювання економіки?
31. Які є фактори вад ДРЕ (держави)?
32. Чим обумовлені масштаби ДРЕ?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Функції держави в економіці.
2. Роль держави в економіці.
3. Принципи і межі державного регулювання економіки.
4. Основні альтернативні концепції державного регулювання ринкової економіки.

ТЕМА 1.2

ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

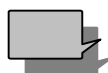
Питання для обговорення

1. Необхідність та межі використання світового досвіду регулювання економіки.
2. Моделі регулювання ринку цінних паперів.
3. Вплив держави на науково-технічний розвиток.
4. Досвід державного регулювання інноваційної діяльності.
5. Структурна політика та державне регулювання інвестицій в економіці окремих зарубіжних країн.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та написання економічного диктанту.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 7, 21, 51, 59, 60

Основна література: 4, 6, 8, 10, 11, 14, 16, 18, 19

Допоміжна література: 2, 6, 8, 11, 13, 14, 15, 23, 24, 28, 32, 37

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Особливості реформ у країнах Східної Європи.
2. Формування системи державного регулювання у Франції.
3. Досвід державного регулювання цін у зарубіжних країнах.
4. Стратегія економічного розвитку нових індустріальних країн в умовах конкуренції за ринки.
5. Регіональна політика Швеції.
6. НТП – головна рушійна сила ринкового господарювання Японії.
7. Механізм регулювання ринкової економіки у східноєвропейських країнах.
8. Державно-монополістичний комплекс Японії.
9. Створення єдиного ринкового механізму в Німеччині.
10. Напрями соціальної політики в Болгарії.
11. Вплив держави на розвиток науково-технічних досліджень в США.

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Світовий досвід регулювання економіки.
2. Напрями державної антиінфляційної політики в Польщі.
3. Основні напрями залучення іноземних інвестицій у нових індустріальних країнах (на прикладі Гонконгу, Сінгапуру, Таїланду, Південно Кореї, Туреччини).
4. Форми державного регулювання ринку у країнах Західної Європи.
5. Система державного регулювання в Японії.
6. Регулювання ринку в США.
7. Особливості регулювання економіки у країнах Східної Європи.

ТЕМА 1.3 ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Питання для обговорення

1. Організаційна структура управління державою.
2. Президент України та Адміністрація Президента України, їх функції.
3. Функції Верховної Ради України.
4. Склад та функції органів виконавчої влади.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи, виконання тестових завдань та проведення ділової гри.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 7, 21 51, 59, 60

Основна література: 4, 6, 8, 10, 11, 14, 16, 18, 19

Допоміжна література: 2, 6, 8, 11, 13, 14, 15, 23, 24, 28, 32, 37

ДІЛОВА ГРА

Ділова гра передбачає розподіл студентів на групи по три чоловіки. Групи представляють:

- а) Президента України та Адміністрацію президента;
- б) Верховну Раду України;
- в) Кабінет міністрів України;

- г) Міністерства (декілька);
- д) контролююча група.

Кожна група (крім контролюючої) описує функції, які виконує у якості органу влади; контролююча група поступово називає перелік завдань, а групи, що представляють органи влади мають визначити серед них, ті, що належать до виконання ними.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Вищим законодавчим органом в Україні є:

- а) Конституційний суд;
- б) ВРУ;
- в) Президент України;
- г) Кабінет міністрів України.

Тест 2. Яка кількість депутатів нараховується у Верховній Раді України:

- а) 450;
- б) 320;
- в) 400;
- г) 500.

Тест 3. До центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом в Україні входять:

- а) Антимонопольний комітет України;
- б) Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України;
- в) Державна інспекція ядерного регулювання України;
- г) Пенсійний фонд України.

Тест 4. Який орган державної влади розглядає та затверджує державний бюджет України:

- а) Президент України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) ВРУ;
- г) НБУ.

Тест 5. Вищим органом виконавчої влади в Україні є:

- а) ВРУ;
- б) КМУ;
- в) Президент України ;
- г) Конституційний суд України.

Тест 6. Хто має право призначати та звільняти з поста Прем'єр-міністра за поданням ВРУ:

- а) Президент України;
- б) Комітет ВРУ;
- в) Кабінет міністрів України;
- г) Пленум Верховного суду України.

Тест 7. Який орган державної влади розробляє закон про державний бюджет України:

- 1. КМУ;
- 2. Міністерство фінансів України;
- 3. ВРУ;
- 4. НБУ.

Тест 8. Хто вирішує питання про відповідність актів Президента України:

- 1. Конституційний суд України;
- 2. Арбітражний суд;
- 3. ВРУ;
- 4. Верховний суд України.

Тест 9. Хто регулює судову діяльність судів України:

- 1. Верховний суд України;
- 2. Міністерство юстиції;
- 3. Арбітражний суд;
- 4. КМУ.

Тест 10. Хто є найвищим органом у вирішенні господарських спорів і здійсненні нагляду щодо рішень, ухвал, постанов:

- 1. Арбітражний суд;
- 2. Міністерство юстиції;
- 3. Конституційний суд України;
- 4. Верховний суд України.

ТЕМА 1.4
МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

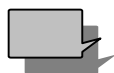
Питання для обговорення

1. Сутність та класифікація методів регулювання економіки.
2. Правові та адміністративні методи регулювання економіки.
3. Економічні та пропагандистські методи регулювання економіки.
4. Способи державного регулювання економіки.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 7, 21 51, 59, 60

Основна література: 4, 6, 8, 10, 11, 14, 16, 18, 19

Допоміжна література: 2, 6, 8, 11, 13, 14, 15, 23, 24, 28, 32, 37

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Віднесіть інструменти державного регулювання до методів прямого і опосередкованого втручання в економіку.

А		Б
1. Методи прямого впливу	а) ліміти	ж) квоти
	б) державні контракти	з) проценти за кредити
2. Методи опосередкованого впливу	в) державні кредити	і) штрафи, бюджетне фінансування
	г) митні податки	л) податки
	д) ліцензії	м) централізовані інвестиції
	е) тарифи, ціни	н) антимонопольне законодавство
	є) цінні папери	о) державні дотації

Тест 2. Податкова політика, норми і нормативи регулювання цін, валютне регулювання відноситься до методу:

- а) адміністративного;
- б) економічного;
- в) донорського;
- г) протекціоністського.

Тест 3. Державні дотації, податкові пільги є інструментами методу:

- а) адміністративного;
- б) економічного;
- в) донорського;
- г) протекціоністського.

Тест 4. Квоти і ліцензії, контракт з підприємством є засобами:

- а) прямого впливу;
- б) непрямого впливу;
- в) обмеженого впливу;
- г) часткового впливу.

Тест 5. Політика протекціонізму передбачає:

- а) введення певних обмежень;
- б) вільна політика;
- в) введення податкових пільг;
- г) надання субсидій фізичним та юридичним особам.

Тест 6. Діяльність підприємств з недержавною формою власності регулюють в основному:

- а) адміністративними методами;
- б) протекціоністськими методами;
- в) економічними методами;
- г) донорськими методами.

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Прокласифікуйте важелі державного регулювання економіки залежно від методів впливу на ринкову економіку.

До колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б.

А	Б
1. Економічні методи	а) держзамовлення і) кредитні пільги
2. Адміністративні методи	б) антимонопольне л) штрафи, санкції законодавство
3. Правові методи	в) квоти ліцензії м) ціни, тарифи
	г) дозволи н) митні податки
	д) податкові пільги о) процентні ставки за кредит

е) податки	п) норми і нормативи
є) державні інвестиції	р) готівкова і безготівкова емісія
ж) субсидії, субвенції	с) державні зобов'язання
з) кредити	

Тест 2. Організаційно-структурна перебудова; плановий виробничий контракт з підприємством; забезпечення паливними та природними ресурсами є інструментами методу:

- а) адміністративного;
- б) економічного;
- в) донорського;
- г) протекціоністського.

Тест 3. Захист від зовнішньої конкуренції, квоти і ліцензії, сприяння розвитку науки, техніки та технології є інструментами методу:

- а) адміністративного
- б) економічного;
- в) донорського;
- г) протекціоністського.

Тест 4. Загальнодержавні норми і нормативи, податкові пільги регулювання цін, дотації, захист від зовнішньої конкуренції, кредитна політика є засобами:

- а) функціонального впливу;
- б) непрямого впливу;
- в) обмеженого впливу;
- г) часткового впливу.

Тест 5. Діяльність підприємств з державною формою власності регулюють в основному:

- а) адміністративними методами;
- б) протекціоністськими методами;
- в) економічними методами;
- г) донорськими методами.

Тест 6. Яке із тверджень є помилковим: «Виключно законами України встановлюються...

- а) баланси трудових ресурсів і ринку праці»;
- б) засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків»;

- в) державний бюджет»;
- г) система оподаткування»;
- д) порядок утворення і погашення державного боргу».

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Назвіть найефективніші на Вашу думку, заходи антимонопольного регулювання.
2. Охарактеризуйте основні способи державного регулювання економіки.
3. Назвіть найсуттєвіші відмінності між адміністративними та економічними методами державного регулювання.
4. У чому полягають особливості правових і адміністративних методів регулювання економіки?
5. У чому проявляються економічні методи регулювання?
6. Які специфічні особливості щодо способів та методів регулювання економіки в Україні порівняно з іншими європейськими країнами?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Що належить до інструментів прямого державного регулювання?
2. Що належить до інструментів опосередкованого державного регулювання?
3. У чому проявляються економічні методи регулювання?
4. Що є предметом правового регулювання?
5. Що є формами правового регулювання?
6. У чому полягає сутність економічних методів ДРЕ?
7. У чому полягає сутність пропагандистських методів ДРЕ?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Правовий та економічний аспекти антимонопольного регулювання в Україні.
2. Організаційно-економічний механізм державних закупівель.
3. Особливості та ефективність застосування пропагандистських методів регулювання в Україні та США.
4. Особливості та ефективність застосування економічних методів регулювання в Україні та країнах ЄС.

МОДУЛЬ 2

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

ТЕМА 2.1

ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Питання для обговорення

1. Сутність стратегії соціально-економічної політики.
2. Сутність соціально-економічного прогнозування.
3. Система прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку.
4. Методи прогнозування.

Методичні вказівки щодо виконання завдань

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 24

Основна література: 6, 8, 11, 16, 18

Допоміжна література: 11, 12, 26, 39

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Визначте сутність основних понять теорії прогнозування. До понять з колонки А доберіть правильні визначення з колонки Б.

А

Б

1. Прогноз – це:	а) опис можливих перспектив, станів,
2. Прогнозування – це	вирішень проблеми майбутнього;
3. Економічне прогнозування – це	б) процес розроблення економічних прогнозів;
4. Нормативний прогноз – це	в) процес, який носить теоретично-пізнавальний характер;

5. Пошуковий прогноз – це
- г) визначення бажаного (можливого) стану розвитку явищ під цілеспрямованим впливом;
  - д) процес розроблення прогнозів;
  - е) науково обґрунтоване судження про можливий стан об'єкта у майбутньому

Тест 2. Охарактеризуйте особливості пошукового економічного прогнозу, обравши із запропонованих відповідей правильну:

1. Носить ймовірний характер.
2. Має рекомендаційний характер.
3. Дає загальні контури намічуваних цілей.
4. Містить науково обґрунтоване передбачення тенденцій соціально-економічного розвитку.
5. Містить систему економічних регуляторів.
6. Включає систему необов'язкових рекомендацій для суб'єктів господарювання.

Тест 3. Прокласифікуйте види прогнозів залежно від способу агрегування показників. До понять з колонки А доберіть правильні визначення з колонки Б.

1. Макроекономічні прогнози включають	а) прогнози трудових ресурсів	е) прогнози змін у структурі споживання
2. Макроструктурні прогнози включають	б) прогнози зрушень у структурі виробництва	є) прогнози паливно-енергетичного комплексу
	в) прогнози розвитку науки	ж) прогнози природних ресурсів
3. Галузеві прогнози включають	г) прогнози суспільного відтворення	з) прогнози розвитку добувних галузей
	д) прогнози потреб суспільства	і) прогнози розвитку соціальної сфери

Тест 4. Вкажіть, які види прогнозів з наведених далі є вихідними для розроблення узагальнюючих прогнозів.

1. Прогнози факторів економічного зростання.
2. Прогнози розміщення продуктивних сил.
3. Прогнози природних ресурсів.
4. Демографічні прогнози.
5. Макроструктурні прогнози.
6. Прогнози розвитку економіки.

7. Прогнози суспільних потреб.
8. Науково-технічні прогнози.
9. Соціальні прогнози.
10. Оперативні прогнози.

Тест 5. Залежно від способу прогнозування методи поділяються на:

1. Експертні і комбіновані.
2. Факторні і комбіновані.
3. Фактографічні і формалізовані.
4. Фактографічні і структурні.

Тест 6. За часовою ознакою цілі класифікуються на...

- а) стратегічні, тактичні, оперативні;
- б) головні, забезпечувальні;
- в) загальні (для системи), часткові (для підсистем, елементів);
- г) кінцеві, проміжні;
- д) відповіді а, б, в, г – помилкові.

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Визначте, яке з понять, наведених далі, є об'єктом економічного прогнозування:

1. Трудові ресурси	6. Соціальні гарантії
2. Виробничий потенціал	7. Соціальний захист
3. Природні явища	8. Наукові винаходи
4. Зовнішньоекономічна діяльність	9. Природні ресурси
5. Промисловий потенціал	10. Сільськогосподарський потенціал
11. Суспільні події	14. Науково-технічний потенціал
12. Водні ресурси	15. Об'єкти соціальної інфраструктури
13. Джерела енергії	

Тест 2. Перелічіть основні принципи економічного прогнозування.

1. Поступовості;	5. Альтернативності;
2. Системності;	6. Адекватності;
3. Збалансованості;	7. Планомірності;
4. Наукової обґрунтованості;	8. Тотожності.

Тест 3. Прокласифікуйте види прогнозів за об'єктами прогнозування. До понять з колонки А доберіть правильні визначення з колонки Б.

1. Прогнози ресурсів включають	а) прогнози природних ресурсів	є) демографічні прогнози
2. Прогнози розвитку економіки включають	б) прогнози розміщення продуктивних сил	ж) прогнози науково-технічного прогресу
3. Прогнози суспільних потреб включають	в) прогнози процесів соціального розвитку	з) прогнози особистих потреб
	г) прогнози життєвого рівня	і) прогнози виробничих потреб
	д) зовнішньоекономічні прогнози	к) військово-стратегічні прогнози
	е) прогнози розвитку галузей	

Тест 4. Визначте часовий термін, на який розробляють наведені далі прогнози і прокоментуйте оцінки явищ, які в них закладаються. Доберіть правильні відповіді до колонки А з колонки Б.

А (прогнози)	Б (термін, оцінки)	
1. Оперативні	а) до одного року	є) містять загальні кількісні оцінки
2. Короткострокові	б) від 10 до 20 років	є) містять кількісно-якісні оцінки
	в) один місяць	ж) містять детально-комплексні оцінки
3. Середньострокові	г) квартал	з) містять якісно-кількісні оцінки
4. Довгострокові	д) від 3 до 5 років	

Тест 5. За рівнями агрегування показників прогнозування виділяють прогнози:

1. Макроекономічні.
2. Суспільні.
3. Галузеві.
4. Мікроекономічні.
5. Макроструктурні.

Тест 6. Згідно з теорією менеджменту стратегія – це...

- а) детальний, всебічний комплексний план, спрямований на втілення місії організації;
- б) чітко визначена мета існування організації, обумовлена самою її сутністю;
- в) побудова соціально-орієнтованої ринкової економіки;
- г) визначення цілей і засобів, форм і способів діяльності, які найбільше відповідають конкретним обставинам на даний момент;
- д) відповіді а, б, в, г – помилкові.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Охарактеризуйте стан реалізації стратегії економічної та соціальної політики України.
2. У чому полягає сутність соціально орієнтованої ринкової економіки як стратегічної мети соціально-економічного розвитку в Україні?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Що таке «стратегія соціально-економічного розвитку країни»?
2. Що таке «тактика»?
3. Які існують етапи цілепобудови?
4. Яким чином здійснюється ранжування цілей?
5. Що таке «пріоритети в економіці»?
6. Що виступає критерієм визначення пріоритетів?
7. Як класифікуються цілі?
8. Що таке прогнозування?
9. Що таке методи прогнозування?
10. Що є основою державного прогнозування?
11. Що таке «концепція соціально-економічної політики»?
12. Що таке «соціально-економічне прогнозування (СЕП)»?
13. Що таке «гіпотеза» як форма наукового передбачення?
14. Які основні функції СЕП?
15. Що таке «ретроспекція», «діагноз» і «проекція» як стадії наукового аналізу соціально-економічних процесів?
16. У чому полягає сутність принципів СЕП?
17. Яким чином класифікуються соціально-економічні прогнози?
18. Яким чином класифікуються методи прогнозування?
19. У чому полягає сутність експертних методів прогнозування?
20. У чому полягає сутність екстраполяції як методу прогнозування?
21. У чому полягає сутність моделювання як методу прогнозування?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Прогнозування в системі державного регулювання економіки.
2. Співвідношення прогнозування і планування у сучасній системі державного регулювання економіки України.
3. Основні принципи економічного та соціального прогнозування.
4. Система прогнозів: характеристика класифікація.
5. Економічне прогнозування: суть, предмет, об'єкти та функції.

ТЕМА 2.2 МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Питання для обговорення

1. Місце макроекономічного планування в системі державного регулювання економіки та види макроекономічних планів.
2. Індикативне планування.
3. Основи методології індикативного планування.
4. Методи планування.

Методичні вказівки виконання завдань теми:

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи, виконання тестових та розрахункового завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 24

Основна література: 6, 8, 11, 16, 18

Допоміжна література: 11, 12, 26, 39

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Перелічіть форми макроекономічного планування:

1) державне	2) індикативне	3) приватне
4) директивне	5) банківське	6) експортне
7) інформаційне	8) стратегічне	9) імпортне

Тест 2. Що є основою директивного планування:

- 1) централізована система постачання ресурсів;
- 2) абсолютизація державної форми власності;
- 3) рівноправ'я усіх форм власності;
- 4) творчий підхід до визначення і здійснення найбільш важливих дій;
- 5) утворення довготермінової стійкої відповідності між діями системи, її ринковими шансами та внутрішнім потенціалом.

Тест 3. В чому суть індикативного планування:

- 1) уряд впливає на розвиток національної економіки виключно адміністративними методами;
- 2) державне регулювання економіки відбувається тільки за правовими методами;
- 3) уряд впливає на економіку держави за допомогою координації діяльності виробників і забезпечення їх інформацією;
- 4) уряд впливає на економіку тільки за морально-етичними або пропагандистськими методами.

Тест 4. Основою індикативного планування є:

- 1) директивне планування;
- 2) комплексно-цільові програми;
- 3) бюджетне планування;
- 4) власні прогнози, бізнес-плани суб'єктів підприємницької діяльності;
- 5) ретроспективний аналіз економічного і соціального становища держави та прогнози його розвитку.

Тест 5. Які типи показників передбачає індикативний план:

1) прогнозні;	2) директиви;	3) державні;
4) комплексні;	5) розрахункові;	6) нормативні;
7) прямі;	8) базисні;	9) економічні;

Тест 6. Перелічіть особливості, які істотно відрізняють індикативне планування від директивного.

1. Індикативне планування має рекомендаційний характер для суб'єктів ринкових відносин.

2. Індикативне планування дає змогу здійснювати коригування програм (плану) розвитку економіки залежно від змін у розвитку ринку.

3. Індикативне планування принципово відрізняється від директивного способами реалізації поставлених планом цілей.

4. Показники індикативного планування є адресними, на їх досягнення мають бути націлені державні органи.

5. Показники індикативного плану втілюються у життя для суб'єктів ринку лише через цілеспрямовану систему адміністративних регуляторів.

Тест 7. Із запропонованих відповідей відберіть ту, яка, на Ваш погляд, найголовніше характеризує мету індикативного планування.

1. Метою індикативного планування є пізнання економічних законів і на їх основі вироблення відповідної тактики і політики з метою активних дій на соціально - економічні процеси.

2. Мета індикативного планування - реалізація державного впливу на соціальний розвиток на базі обґрунтування та розроблення відповідної стратегії, тактики і політики із засобами їх реалізації.

3. Мета індикативного планування - інструментарій пізнання економічних законів для здійснення активних дій, спрямованих на вирішення глобальних завдань, які формує Уряд України.

Тест 8. Вкажіть, яка з запропонованих відповідей найбільш правильно характеризує природу показників індикативного плану.

1. Показники індикативного плану є адресними, тобто обов'язковими для виконання усіма суб'єктами ринкових відносин.

2. Показники індикативного плану виражають основні напрями економічного і соціального розвитку і виступають орієнтирами, досягнення яких повинні добиватися державні органи шляхом застосування адміністративних методів управління.

3. Показники індикативного плану виражають основні напрями економічного та соціального розвитку не є адресними і виступають орієнтирами, досягнення яких повинні добиватись державні органи шляхом застосування різних стимулюючих заходів і економічних важелів.

Тест 9. Індикативне макроекономічне планування властиве:

- а) ринковій економіці;
- б) командній економіці;
- в) перехідній економіці;
- г) змішаній економіці;
- д) монополізованій економіці.

РОЗРАХУНКОВЕ ЗАВДАННЯ

На основі даних, наведених далі:

1. Розрахувати потребу і визначити обсяг виробництва і постачання основних видів будівельних матеріалів, які контролюються державою для

забезпечення будівництва незавершених об'єктів соціально-культурної сфери області.

2. Скласти зведений баланс виробництва і споживання основних будівельних матеріалів /без урахування потреб ринкового фонду/

3. На основі аналізу виконання розрахунків зробити висновки про рівень матеріальної забезпеченості будівельних програм області за видами будівельних робіт, які контролюються державою, і реальності їх забезпеченості матеріальними ресурсами будівельного призначення.

Вихідні дані:

2. Усереднені норми витрат будівельних матеріалів на 1 тис. грн. БМР характеризується такими даними:

прокат чорних металів, т	- 0,4
лісо- та пиломатеріали, м ³	- 3,0
цемент, т	- 1,9
стінові матеріали, тис. шт. ум. цегли	- 1,5
збірні залізобетонні вироби, м ³	- 2,4
віконне скло, м ²	- 3,0

3. Диференціація за видами будівництва наведена у таблиці.

Таблиця 1

Усереднені норми витрат основних будівельних матеріалів за видами будівельних робіт*

Вид будівельних робіт	Прокат чорних матеріалів, т	Лісо-матеріали, м ³	Цемент, т	Віконне скло, м ²	Стінові матеріали, тис.шт. умовної цегли	Залізобетонні вироби, м ³
1.Житлове	84	152	112	118	119	82
2.Культурно-побутове	76	134	94	106	117	84
3.Комунальне	93	114	92	92	103	95

* диференціація норм витрат за видами будівництва наведена у відсотках до усереднених норм витрат

4. Обсяг капітальних вкладань в об'єкти соціально-культурної сфери регіону у розрахунковому періоді становитиме 150 млн. грн. з них 83% становитимуть будівельно-монтажні роботи. За попередніми розрахунками обсяг будівельно-монтажних робіт поділятиметься за видами будівельних робіт у такий спосіб, %: житлове будівництво - 21, культурно-побутове – 12,6, комунальне – 14,2.

5. Окрім потреби в будівельних матеріалах на виконання будівельно-монтажних робіт в регіоні, частина їх – відповідно до укладання угод направлятиметься за межі регіону. При цьому вивезення лісоматеріалів становитиме 10 тис.м³, стінових матеріалів – 12 млн. шт. ум., збірних залізобетонних виробів – 2,8 тис.м³.

6. За станом на 1.01 розрахункового року у будівельно-монтажних організаціях і на складах підприємств по виробництву будівельних матеріалів області передбачаються залишки будівельних матеріалів у таких обсягах: прокат чорних металів - 8.6 тис. т., лісо- і пиломатеріалів – 2,6 тис. м³, віконне скло – 2,6 тис. м², стінові матеріали – 23,7 млн. шт. ум. цегли, збірні залізобетонні вироби – 8,4 тис. м³, цемент – 0,7 тис. т.

7. Наприкінці прогнозного року передбачається зникання залишків умовних будівельних матеріалів, а саме %: прокату чорних металів – 15, лісо- та пиломатеріалів – на 8, цементу – на 4, віконного скла – 12.

8. Потреби області в основних будівельних матеріалах задовольняються як за рахунок власного виробництва, так і шляхом завезення із – за меж області. Щодо окремих видів будівельних матеріалів, то відсоток забезпечення потреби шляхом власного виробництва становить, %: чорних металів – 0, лісо- і пиломатеріали – 8, цемент – 0, віконне скло – 0, стінові матеріали – 96, збірні залізобетонні вироби – 82.

9. Обсяг завезення будівельних матеріалів, що виробляються на території області, становить, %: прокат чорних металів – 87 (до потреби), віконне скло – 94, цемент – 79, лісо- і пиломатеріали – 67, стінові матеріали – 1,4, збірні залізобетонні вироби – 3,4.

10. Надходження з місцевих джерел становлять: по лісо- і пиломатеріалах - 98 тис.м³. стінових матеріалах – 42,74 тис. шт. ум. цегли.

Методичні вказівки до виконання розрахункового завдання

Для виконання завдання слід розрахувати згідно з вихідними умовами обсяг будівельно-монтажних робіт.

Використовуючи усереднені норми витрат основних будівельних матеріалів та їх диференціацію (наведену у відсотках – див. табл.1). Визначити аналогічні показники таблиці в абсолютних числах.

Потребу в основних будівельних матеріалах за видами будівельних робіт розрахувати нормативним методом.

Скласти зведений баланс виробництва і споживання основних будівельних матеріалів (табл. 2).

Завершити виконання завдання слід аналізом даних зведеного балансу забезпеченості території основними будівельними матеріалами, які контролюються державою, виявленням їх дефіциту або надлишку і на цій основі виробити пропозиції та заходи щодо нормалізації ситуації на ринку будівельних матеріалів та інвестицій.

**Зведений баланс виробництва і споживання основних видів
будівельних матеріалів на капітальне будівництво регіону в
плановому році**

Вид будівельних матеріалів	Залишки на початок року	Виробництво	Ввезення із-за меж регіону	Надходження із місцевих джерел	Всього	Виробничо-експлуатаційні потреби	Ринковий фонд	На відшкодування природних втрат, %	Залишки на кінець року	Вивіз за межі регіону	Надлишок / Дефіцит
Прокат чорних металів, тис. т	8,6	-		-			-				
Пило- і лісоматеріалів, тис. м ³	2,6			98,0			-			10,0	
Цемент, тис. т	0,7	-		-			-			-	
Віконне скло, тис. м ²	2,6	-		-			-				
Стінові матеріали, млн. шт. ум. цегли	23,7			42,74			-			12,0	
Збірні залізобетонні вироби, тис. м ³	8,4			-			-				

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Розкрийте особливості забезпечення розроблення плану інформаційною базою.
2. У чому полягають особливості між прогнозуванням та плануванням в забезпеченні державного регулювання економіки?
3. Які вимоги висуваються до розроблення плану?
4. Якими організаційно-економічними засобами забезпечується реалізація індикативних макроекономічних планів?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Що таке «макроекономічне планування»?
2. У чому полягає сутність директивного стратегічного та індикативного планування?
3. Охарактеризуйте принципи макроекономічного планування.
4. Яким чином класифікуються показники макроекономічних планів?

5. У чому полягає сутність балансового методу планово-економічних розрахунків?
6. Яким чином класифікуються баланси?
7. У чому полягає сутність нормативного методу планово-економічних розрахунків?
8. Що таке «нормативи місткості» та «нормативи витрат», як вони використовуються в практиці планово-економічних розрахунків?
9. Яким чином побудовано систему норм і нормативів?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ:

---

1. Зміст і особливості індикативного планування в Україні.
2. Історичний досвід використання індикативного планування у світовій практиці державного регулювання економіки.
3. Функції Міністерства економіки у формуванні індикативних планів.
4. Інформаційна база державного індикативного плану.

ТЕМА 2.3 ПРОГРАМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Питання для обговорення

1. Суть державного програмування: головні завдання та мета.
2. Цільові комплексні програми: зміст та структура, показники.
3. Державні програми економічного і соціального розвитку України.

Методичні вказівки виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи, виконання тестових та розрахункового завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 24

Основна література: 6, 8, 11, 16, 18

Допоміжна література: 11, 12, 26, 39

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Користуючись наведеними відповідями, визначте основні рівні планової роботи в Україні.

1. Макроекономічний.
2. Народногосподарський.
3. Відомчий.
4. Галузевий.
5. Міністерський.
6. Регіональний.
7. Рівень первинної ланки.
8. Соціальний.

Тест 2. За видами комплексні цільові програми є:

- а) соціально-економічні та науково-технічні;
- б) організаційні та цільові;
- в) регіональні та виробничі;
- г) міжрегіональні;
- д) екологічні.

Тест 3. Загальну мету програми розрізняють у:

- а) функціональному розрізі;
- б) структурному розрізі;
- в) предметному розрізі;
- г) соціально-економічному розрізі.

Тест 5. Державна програма економічного і соціального розвитку країни розробляється:

- а) один раз на півроку;
- б) щороку взаємо-узгоджено з державним бюджетом на наступний рік;
- в) один раз на два роки взаємо-узгоджено з державним бюджетом на наступний рік;
- г) щороку, не узгоджуючи з держбюджетом.

Тест 6. Структурно визначена послідовність комплексу робіт (дій), які ведуть до розв'язання конкретної задачі або досягнення цілі (підцілі) програми, називається...

- а) організаційно-економічним механізмом реалізації ЦКП;
- б) основним показником ЦКП;
- в) заходом ЦКП;
- г) деревом цілей ЦКП;
- д) життєвим циклом ЦКП.

Тест 7. Чергування етапів програмно-цільового планування здійснюється у такій послідовності...

а) вихідне завдання на розроблення ЦКП – відбір проблем, що підлягають програмному розв'язанню – розроблення проекту ЦКП – затвердження ЦКП – реалізація ЦКП – звіт про виконання ЦКП;

б) вихідне завдання на розроблення ЦКП – розроблення проекту ЦКП – відбір проблем, що підлягають програмному розв'язанню – затвердження ЦКП – реалізація ЦКП – звіт про виконання ЦКП;

в) відбір проблем, що підлягають програмному розв'язанню – розроблення проекту ЦКП – затвердження ЦКП – вихідне завдання на розроблення ЦКП – реалізація ЦКП – звіт про виконання ЦКП;

г) відбір проблем, що підлягають програмному розв'язанню – вихідне завдання на розроблення ЦКП – розроблення проекту ЦКП – затвердження ЦКП – реалізація ЦКП – звіт про виконання ЦКП.

РОЗРАХУНКОВЕ ЗАВДАННЯ

Визначити обсяг централізованих капітальних вкладень, необхідних для введення в дію житлової площі.

1. Чисельність населення, що потребує поліпшення житлових умов за рахунок державних централізованих капітальних вкладень, - 3000 тис. чол.

2. Норматив забезпеченості населення загальною площею квартир – 18,4 м²/чол.

3. Уведення в дію житла за рахунок капітальних вкладень минулих років – 52500 тис. м².

4. Виведення з експлуатації житла, що знаходиться у користуванні населення, потреба у житлі якого забезпечується централізовано – 4850 тис. м².

5. Питомі капітальні вкладення на будівництво житла – 4000 грн./ м².

Питання для дискусії

---

1. Чим відрізняються Прогноз економічного і соціального розвитку України та Державна програма економічного і соціального розвитку України?

2. Чим обумовлене застосування програмно-цільового методу планування?

3. Охарактеризуйте функції соціально-економічних і науково-технічних програм.

4. Охарактеризуйте Державні програми економічного і соціального розвитку (ДПЕСР) України як форми макроекономічного планування в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Охарактеризуйте структуру ДПЕСР України.
2. Що таке «розрізи ДПЕСР України»?
3. Що таке «державне програмно-цільове планування»?
4. Чим зумовлене застосування програмно-цільового методу планування?
5. Що таке «соціально-економічна проблема»?
6. Що таке «цільова комплексна програма (ЦКП)»?
7. Етапи формування цільових, наукових і науково-технічних програм.
8. Структура програм економічного і соціального розвитку області.
9. Назвати структуру індикативного плану.
10. Яким чином класифікуються ЦКП?
11. Що таке «етапи програмно-цільового планування»?
12. Яким чином чергуються етапи програмно-цільового планування?
13. Які основні вимоги до цілей у програмно-цільовому плануванні?
14. Хто є учасником програмно-цільового планування?
15. Що таке «захід ЦКП»?
16. У чому полягає сутність контролю за реалізацією ЦКП?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Програмування соціально-економічного розвитку регіону.
2. Програмування соціально-економічного розвитку країни.
3. Фінансове програмування як метод макроекономічної політики.

МОДУЛЬ 3
МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ДЕРЖАВИ
(ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ)

ТЕМА 3.1
ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Питання для обговорення

1. Державний бюджет – головний засіб державного регулювання економіки.
2. Податкове регулювання.
3. Напрями вдосконалення системи державного оподаткування.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи, виконання тестових та розрахункових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 2, 15, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 33, 34, 35, 43, 44, 55, 56, 57, 58,

Основна література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17,

Допоміжна література: 1, 3, 11, 12, 16, 19, 38, 40

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. В Україні бюджетна система складається з...

- а) державного і місцевих бюджетів, бюджету АР Крим, фінансів підприємств, централізованих державних та інших фондів;
- б) сукупності підприємств (установ, організацій), що фінансуються з державного і місцевих бюджетів;
- в) державного бюджету, бюджету АР Крим, обласних та місцевих бюджетів;
- г) доходів і видатків державного і місцевих бюджетів;

д) надходжень від сплати фізичними та юридичними особами податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Тест 2. Бюджетні субвенції – це...

а) міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції;

б) допомоги, які здійснює держава з державного бюджету з метою підтримки населення, а також певних видів підприємницької діяльності, пріоритетних сфер і галузей економіки;

в) оборотна касова готівка, що може використовуватися протягом бюджетного року на покриття тимчасових касових розривів;

г) кошти на фінансування невідкладних витрат, що не могли бути передбаченими під час затвердження державного бюджету;

д) один з видів державної фінансової допомоги центральним або місцевим органам виконавчої влади, що надається на конкретні цілі.

Тест 3. Відповідно до Бюджетного кодексу України бюджетна програма – це ...

а) сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;

б) документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди;

в) видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів;

г) комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій.

Тест 4. Державні доходи бюджету поділяють на:

а) податкові і неподаткові надходження;

б) податкові і неподаткові надходження, трансферти, цільові фонди;

в) податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти;

г) податкові і неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом.

Тест 5. Бюджетна система України, крім інших, ґрунтується на принципі субсидіарності, який означає наступне:

а) розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача;

б) бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами;

в) бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями;

г) до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

Тест 6. Яка з відповідей є помилковою: «Витрати бюджету – це ...»

а) видатки бюджету»;

б) надання кредитів з бюджету»;

в) погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах»;

г) придбання цінних паперів».

Тест 7. Видатки та кредитування бюджету класифікуються за:

а) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету); ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету); функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету);

б) бюджетними прогнозами; ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету); функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету);

в) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету); ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету); планами, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування

бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету);

г) вірна відповідь відсутня.

Тест 8. Як саме поділяють неподаткові надходження бюджету?

а) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної та господарської діяльності; доходи від власності та підприємницької діяльності; інші неподаткові надходження;

б) доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні штрафи та санкції; плата за навчання іноземним громадянам у навчальних закладах; інші надходження;

в) надходження від штрафів і фінансових санкцій; доходи від власності та підприємницької діяльності; інші неподаткові надходження;

г) усі відповіді вірні.

Тест 9. Одним із принципів, на яких ґрунтується податкове законодавство України, є принцип, за яким кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені Податковим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями Податкового Кодексу. Це – ...

а) фіскальна достатність;

б) загальність оподаткування;

в) соціальна справедливість;

г) економічність оподаткування.

Тест 10. Одним із принципів, на яких ґрунтується податкове законодавство України, є принцип, за яким кожна установа податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування. Це – ...

а) стабільність;

б) загальність оподаткування;

в) соціальна справедливість;

г) економічність оподаткування.

Тест 11. Яка з відповідей є помилковою: «До загальнодержавних податків та зборів в Україні відносять...»

а) податок на прибуток підприємств»;

б) податок на доходи фізичних осіб»;

в) податок на додану вартість»;

г) акцизний податок»;

д) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки».

Тест 12. Яка з відповідей є помилковою: «Безнадійна заборгованість –заборгованість, що відповідає одній з таких ознак:

а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності»;

б) прострочена заборгованість, що не погашена внаслідок недостатності майна фізичної особи, за умови, що дії кредитора, спрямовані на примусове стягнення майна боржника, не призвели до повного погашення заборгованості»;

в) заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами у встановленому законом порядку або припинених як юридичні особи у зв'язку з їх ліквідацією»;

г) заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності коштів, одержаних після звернення кредитором стягнення на заставлене майно відповідно до закону та договору, за умови, що інші дії кредитора щодо примусового стягнення іншого майна позичальника, визначені нормативно-правовими актами, не призвели до повного покриття заборгованості»;

д) прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, недієздатними або оголошені померлими, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, які втратили громадянство України».

Тест 13. Яка з відповідей є помилковою: «Збір за спеціальне використання води – це загальнодержавний збір, який справляється за спеціальне:

а) використання води неводних об'єктів»;

б) використання води, отриманої від інших водокористувачів»;

в) використання води без її вилучення з водних об'єктів для потреб гідроенергетики і водного транспорту»;

г) використання води для потреб рибництва».

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Яка з відповідей є помилковою: «Надходження до бюджету України формуються за рахунок ...

а) надходження внаслідок купівлі цінних паперів»;

б) повернення кредитів до бюджету»;

в) коштів від державних (місцевих) запозичень»;

г) коштів від приватизації державного майна»;

д) повернення бюджетних коштів з депозитів».

Тест 2. Повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження – це ...

- а) бюджетне зобов'язання;
- б) бюджетне призначення;
- в) бюджетне асигнування;
- г) бюджетне призначення.

Тест 3. Надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету – це ...

- а) управління державним боргом;
- б) фінансування бюджету;
- в) розпис бюджету;
- г) кошторис бюджету.

Тест 4. Повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане цим Кодексом, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування – це ...

- а) бюджетне зобов'язання;
- б) бюджетне призначення;
- в) бюджетне асигнування;
- г) бюджетне призначення.

Тест 5. Яка з відповідей є помилковою: «Бюджетна класифікація має такі складові частини:

- а) класифікація доходів бюджету»;
- б) класифікація видатків та кредитування бюджету»;
- в) класифікація асигнування бюджету»;
- г) класифікація боргу».

Тест 6. Відповідно до Бюджетного кодексу України джерелами фінансування бюджету не можуть бути:

- а) кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень;
- б) кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) - щодо державного бюджету;

- в) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;
- г) емісійні кошти Національного банку України.

Тест 7. Яка з відповідей є помилковою: «До видатків бюджету не належать:

- а) погашення боргу»;
- б) надання кредитів з бюджету»;
- в) розміщення бюджетних коштів на депозитах»;
- г) продаж цінних паперів»;
- д) повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування».

Тест 8. Бюджетна система України має:

- а) трирівневу структуру;
- б) дворівневу структуру;
- в) багаторівневу структуру;
- г) бюджетна система України однорівнева.

Тест 9. Одним із принципів, на яких ґрунтується податкове законодавство України, є принцип, за яким встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями. Це – ...

- а) фіскальна достатність;
- б) загальність оподаткування;
- в) соціальна справедливість;
- г) економічність оподаткування.

Тест 10. Одним із принципів, на яких ґрунтується податкове законодавство України, є принцип, за яким зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року. Це – ...

- а) стабільність;
- б) загальність оподаткування;
- в) соціальна справедливість;
- г) економічність оподаткування.

Тест 11. Яка з відповідей є помилковою: «До загальнодержавних податків та зборів в Україні відносять...

- а) збір за першу реєстрацію транспортного засобу»;
- б) екологічний податок»;
- в) плату за землю»;
- г) фіксований сільськогосподарський податок»;
- д) єдиний податок».

Тест 12. Яка з відповідей є помилковою: «Безоплатно надані товари, роботи, послуги – це ...

а) товари, що надаються згідно з договорами дарування, іншими договорами, за якими не передбачається компенсація вартості таких товарів чи їх повернення, або без укладення таких договорів»;

б) роботи (послуги), що виконуються (надаються) без висування вимоги щодо компенсації їх вартості»;

в) товари, передані юридичній чи фізичній особі на відповідальне зберігання і використані нею»;

г) товари, що надаються згідно з договорами дарування, іншими договорами, за якими не передбачається грошова або інша компенсація вартості таких товарів чи їх повернення, або без укладення таких договорів».

Тест 13. Яка з відповідей є помилковою: «Безповоротна фінансова допомога – це ...

а) сума коштів, передана платнику податків згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів»;

б) сума безнадійної заборгованості, відшкодована кредитору позичальником після списання такої безнадійної заборгованості;

в) сума заборгованості одного платника податків перед іншим платником податків, що стягнута після закінчення строку позовної давності»;

г) основна сума кредиту або депозиту, що надані платнику податків без встановлення строків повернення такої основної суми, за винятком кредитів, наданих під безстрокові облігації, та депозитів до запитання у банківських установах, а також сума процентів, нарахованих на таку основну суму, але не сплачених (списаних);

д) сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець звітного періоду, у розмірі облікової ставки Національного банку України, розрахованої за кожний день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги».

РОЗРАХУНКОВЕ ЗАВДАННЯ

Для засвоєння матеріалу з даної теми пропонується вирішати задачі.

Розрахункове завдання 1. Скласти зведений баланс фінансових ресурсів держави і визначити суми ресурсів, видатків та перевищень ресурсів над видатками або видатків над ресурсами.

Вихідні дані:

1. Видатки бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 29,2 млрд. і 12,2 млрд. грн.

2. Доходи бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 27,3 млрд. і 9,8 млрд. грн.

3. Доходи та видатки державних підприємств становлять відповідно 29,8 млрд. і 28,3 млрд. грн.

4. Сума коштів іноземних інвесторів дорівнюватиме сумі витрат іноземних інвесторів на розвиток економіки і становитиме по 2,8 млрд. грн.

5. Довгострокові кредити на розвиток економіки, надані банками України, та кредити міжнародних фінансових організацій становлять відповідно 1,2 млрд. і 3,7 млрд. грн.

6. Витрати на реалізацію програм розвитку економіки за рахунок довгострокових кредитів, наданих банками України, та використання кредитів міжнародних фінансових організацій становлять відповідно 1,1 млрд. і 3,7 млрд. грн.

Розрахункове завдання № 2. Здійснити секвестрування видатків бюджету за квартал і визначити процент виконання затвердженого бюджету по видатках.

1. Надходження до бюджету (фактичні видатки після секвестрування) за квартал - 4065 млн. грн.

2. Розподіл видатків, що перевищують суму «захищених» статей, здійснюється пропорційно структурі видатків затвердженого бюджету.

Стаття видатків бюджету	Видатки затвердженого бюджету, млн. грн.	Критичний мінімум фінансування («захищені» статті), млн. грн.
Фінансування послуг загального призначення	1626	1200
Фінансування суспільних послуг	1897	1500
Фінансування послуг, пов'язаних з економічною діяльністю	1084	500
Інші видатки	813	400
Усього	5420	3600

Розрахункове завдання №3. Скласти баланс попиту та пропозиції та визначити можливості експорту цементу в прогнозованому році.

1. Обсяг будівельно-монтажних робіт у базовому році – 2 млрд. грн.
2. Виробництво цементу в базовому році – 15 млн. т.
3. Імпорт цементу в прогнозованому році – не передбачений.
4. Витрати цементу на 1 млн. грн. будівельно-монтажних робіт – 7500 т.
5. Коефіцієнт зростання будівельно-монтажних робіт у прогнозованому році в порівнянні з базисним – 0,9.
6. Темп приросту виробництва у прогнозованому році в порівнянні з базисним – +5%.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Охарактеризуйте бюджетну систему України.
2. Державний борг України та проблеми обслуговування його.
3. Сутність податкової реформи в Україні.
4. Ефективність у суспільному секторі економіки.
5. Стратегія і тактика грошово-кредитної та валютної політики.
7. Охарактеризуйте етапи бюджетного процесу в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Назвіть складові фінансової системи України.
2. Назвіть складові бюджетної системи України.
3. Назвіть складові податкової системи України.
4. У чому зміст зведеного балансу фінансових ресурсів держави?
5. Що таке «доходи та видатки державного бюджету України»?
6. За рахунок яких джерел формуються доходи державного бюджету України?
7. У чому полягає сутність поточних видатків і видатків розвитку?
8. Що таке «бюджетні субсидії», «субвенції», «дотації»?
9. Що таке «збалансованість», «профіцит», «дефіцит», «секвестр бюджету»?
10. Які існують засоби подолання бюджетного дефіциту?
11. Дайте характеристику держави як суб'єкта ринку цінних паперів.
12. Які основні функції податків?
13. Які принципи побудови податкової системи?
14. Охарактеризуйте систему оподаткування України.
15. Охарактеризуйте систему податкових органів України.
16. У чому полягає сутність пропорційного, прогресивного і змішаного (пропорційно-прогресивного) оподаткування?
17. Яким чином класифікуються податки?

18. Які податки належать до загальнодержавних?
19. У чому полягає сутність податкових пільг як інструментів податкового регулювання?
20. Які суб'єкти економіки належать до сектору загального державного управління (СЗДУ)?
21. У чому полягають функції підприємств (установ, організацій) СЗДУ?
22. Які методи оцінювання ефективності використовуються у суспільному (державному) секторі економіки?
23. За рахунок яких джерел фінансуються установи СЗДУ?
24. Охарактеризуйте кошторис доходів і видатків установ СЗДУ.
25. Що таке «державні потреби в продукції (товарах, роботах, послугах)»?
26. Що таке «державне замовлення»?
27. Охарактеризуйте матеріальні баланси.
28. Що таке «державний контракт»?
29. Які функції замовників і виконавців державних замовлень?
30. Яким чином здійснюється чергування етапів конкурсного відбору виконавців державних замовлень?
31. Що таке «тендер», «тендерна документація», «тендерна пропозиція»?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Особливості податкової системи в АПК.
2. Податкова система як інструмент економічної політики держави.
3. Державний бюджет і бюджетна політика.
4. Функції місцевих бюджетів у регулюванні економіки.
5. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіонів.
6. Державні асигнування та дотації в системі регулювання економіки.
7. Державне замовлення як засіб регулювання економіки.
8. Особливості та етапність розвитку податкової реформи в Україні.

ТЕМА 3.2 ГРОШОВО-КРЕДИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Питання для обговорення

1. Грошово-кредитне регулювання.
2. Необхідність і методи державного регулювання цін.
3. Антиінфляційна політика.
4. Державне регулювання ринку цінних паперів.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 2, 15, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 33, 34, 35, 43, 44, 55, 56, 57, 58,

Основна література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17,

Допоміжна література: 1, 3, 11, 12, 16, 19, 38, 40

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Згідно із Законом України «Про національний банк України» основною функцією НБУ є ...

- 1) одержання прибутку
- 2) банківське регулювання
- 3) емісія національної валюти та організація обігу її
- 4) забезпечення стабільності банківської системи
- 5) забезпечення стабільності грошової одиниці України

Тест 2. До прямих методів державного регулювання цін належить ...

- 1) «замороження» (блокування) цін
- 2) уведення граничних нормативів рентабельності
- 3) диференціація ставок ввізного мита
- 4) пільгове оподаткування та кредитування

Тест 3. Регулювання цін через введення граничних рівнів рентабельності стимулює збільшення в її складі ...

- 1) валового прибутку
- 2) чистого прибутку
- 3) величини витрат
- 4) розмірів непрямих податків

Тест 4. При декларуванні цін обмежується ...

- 1) рівень самої ціни
- 2) розмір заробітної плати

- 3) норма прибутку в ціні
- 4) величина витрат
- 5) амортизаційні відрахування

Тест 5. До факторів інфляції витрат належать ...

- 1) зростання цін на ресурси
- 2) підвищення заробітної плати
- 3) дефіцит бюджету
- 4) збільшення безробіття
- 5) підвищення ставок оподаткування

Тест 6. Дефляційна політика здійснює свій антиінфляційний вплив через регулювання ...

- 1) попиту
- 2) пропозиції
- 3) ставок оподаткування
- 4) інвестицій
- 5) витрат

Тест 7. Адаптаційна політика здійснюється через ...

- 1) вільне ціноутворення
- 2) індексацію доходів
- 3) фіксацію цін
- 4) обмеження заробітної плати
- 5) збільшення податків на заробітну плату

Тест 8. Виключне право введення в обіг (емісія) гривні і розмінної монети, організація їх обігу та вилучення з обігу належить ...

- 1) Національному банку України;
- 2) Державному казначейству України;
- 3) Верховній Раді України;
- 4) Кабінету Міністрів України;
- 5) Міністерству фінансів України.

Тест 9. Відповідно до Постанови Національного банку України «Про регулювання грошово-кредитного ринку» від 21.03.2012 (зі змінами від 18.05.2012) з 23 березня 2012 року облікову ставку встановлено в розмірі ...

- 1) 4,5% річних;
- 2) 5,5% річних;
- 3) 6,5% річних;
- 4) 7,5% річних;

5) 7,5% річних;

Тест 10. Відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» державне регулювання цін і тарифів здійснюється шляхом встановлення:

1) державних фіксованих цін та граничних рівнів цін або граничних відхилень від державних фіксованих цін і тарифів;

2) державних фіксованих цін (тарифів) та граничних рівнів цін (тарифів);

3) державних фіксованих цін (тарифів) та граничних рівнів цін (тарифів) або граничних відхилень від державних фіксованих цін і тарифів;

4) державних фіксованих цін (тарифів) та граничних відхилень від державних фіксованих цін і тарифів;

5) державних фіксованих цін та тарифів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. У чому полягають сутність і наслідки регулювання норм обов'язкових резервів комерційних банків?

2. Охарактеризуйте банківське регулювання і банківський нагляд.

3. У чому полягає сутність політики «дешевих» грошей і політики «дорогих» грошей?

4. Охарактеризуйте цінову політику в Україні.

5. Позитивні та негативні наслідки адаптаційної політики.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. У чому полягає сутність грошово-кредитного регулювання?

2. Яким чином побудовано банківську систему України?

3. Які основні функції Національного банку України (НБУ)?

4. Які основні органи НБУ?

5. У чому полягає зміст процентної політики НБУ?

6. У чому полягає сутність операцій з цінними паперами на відкритому ринку як із засобом грошово-кредитного регулювання?

7. У чому полягає сутність валютного регулювання?

8. У чому полягає сутність девальвації та ревальвації національної грошової одиниці?

9. У чому полягає сутність девізної та дисконтної політики?

10. Що таке «валютна інтервенція»?

11. Чим викликана необхідність державного регулювання цін?

12. У чому полягає сутність державного регулювання цін?

13. Які державні органи України утворюють систему органів

ціноутворення?

14. Яким чином розподіляється компетенція державних органів ціноутворення в Україні?

15. Які є форми державного регулювання цін?

16. У чому полягає сутність прямих методів державного регулювання цін?

17. У чому полягає сутність опосередкованих методів державного регулювання цін?

18. Охарактеризуйте типові цілі державного регулювання цін і механізм досягнення їх.

19. У чому полягає мета, сутність та які наслідки введення граничних рівнів рентабельності?

20. У чому полягає сутність запровадження механізму декларування цін?

21. Які фактори інфляції?

22. У чому полягає сутність антиінфляційної політики?

23. У чому полягає сутність та які інструменти політики доходів?

24. У чому полягає сутність та які інструменти дефляційної політики?

25. У чому полягає сутність та які інструменти адаптаційної політики?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Стратегія і тактика грошово-кредитної та валютної політики України.

2. Грошовий ринок і грошово-кредитна політика.

3. Фактори інфляції в Україні.

4. Позитивні та негативні наслідки адаптаційної політики.

5. Ціновий моніторинг і цінова політика.

ТЕМА 3.3 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для обговорення

1. Основи зовнішньоекономічної політики.

2. Регулювання торговельної діяльності.

2.1. Мито і митні податки в системі державного регулювання.

2.2. Квоти й ліцензії в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 2, 15, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 33, 34, 35, 43, 44, 55, 56, 57, 58,

Основна література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17,

Допоміжна література: 1, 3, 11, 12, 16, 19, 38, 40

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Перелічіть основні адміністративні важелі зовнішньоекономічного регулювання:

- 1) Ембарго;
- 2) Ліцензування;
- 3) Квотування;
- 4) Специфічні вимоги до товарів;
- 5) Стандартизація;
- 6) Валютні обмеження.

Тест 2. Квоти, запроваджені для товару (товарів) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортують або із яких його імпортують є ...

- 1) Індивідуальні квоти;
- 2) Глобальні квоти;
- 3) Групові квоти;
- 4) Адвалорні квоти.

Тест 3. Перелічіть основні методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності:

1) соціальні	5) нормативні
2) адміністративні	6) фінансові
3) економічні	7) бюджетні
4) державні	8) виробничі

Тест 4. Про класифікуйте тарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі. До колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б.

А	Б
1. Галузь імпорту	а) митні тарифи
2. Галузь експорту	б) податки
	в) гарантії
	г) субсидії
	д) депозити (пільгове кредитування)
	е) звільнення від податків

Тест 5. Яка з відповідей є помилковою: «Валютні кошти (валютні цінності) це ...

- 1) іноземна валюта готівкою»;
- 2) платіжні документи (чеки, векселі, тратти, депозитні сертифікати, акредитиви та інші) в іноземній валюті»
- 3) цінні папери (акції, облігації, купони до них, бони, векселі та інші) в іноземній валюті»;
- 4) золото та інші дорогоцінні метали у вигляді складових та запчастин основних засобів, завезених на територію України».

Тест 6. Охарактеризуйте типи зовнішньої торгівельної політики. До колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б.

А.	Б.
1. Політика вільної торгівлі	а) сприяє розвитку національного виробництва;
2. Протекціоністська політика	б) стимулює конкуренцію;
	в) захист національного виробника;
	г) примушує національні підприємства підвищувати якість продукції;
монополізму;	д) призводить до посилення
	ж) зниження конкурентоспроможності національних товарів.

Тест 7. До тарифних інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі належить (належать)...

- а) застосування індикативних цін;
- б) мито;
- в) установлення мінімальної митної вартості;
- г) пільгове оподаткування;
- д) надання субсидій виробникам експортних товарів.

Тест 8. Режим найбільшого сприяння для іноземних суб'єктів ЗЕД на території України означає, що вони...

- а) зобов'язані додержуватися норм міжнародного права;
- б) зобов'язані додержуватися норм національного законодавства;
- в) мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж вітчизняні підприємці;
- г) мають такі самі права, преференції та пільги, якими користуються підприємці будь-якої іншої країни, котрій наданий такий режим;
- д) мають враховувати у своїй діяльності цілі та пріоритети розвитку національної економіки.

Тест 9. Адвалорні митні ставки встановлюються у...

- а) грошовій формі;
- б) процентах до ціни;
- в) грошовій формі та у процентах одночасно;
- г) відповіді а, б, в – правильні;
- д) відповіді а, б, в – помилкові.

Тест 10. Яка з відповідей є помилковою: «Іноземна валюта:

1) валюта готівкою, грошові знаки (банкноти, білети державної скарбниці, монети), що знаходяться в обігу і є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені або ті, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, які знаходяться в обігу»;

2) платіжні документи у грошових одиницях іноземних держав та міжнародних розрахункових одиницях»;

3) кошти у грошових одиницях іноземних держав, міжнародних розрахункових одиницях та у діючій на території України валюті з вільною конверсією, які знаходяться на рахунках та вкладах у банківсько-кредитних установах на території України та за її межами»;

4) золото та інші дорогоцінні метали у вигляді зливків, пластин та монет, а також сертифікати, облігації та інші цінні папери, номінал яких виражено у золоті, дорогоцінні камені».

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Виберіть головні функції митного тарифу:

- 1) Захист національних виробників від іноземної конкуренції;
- 2) Забезпечення надходження коштів у державний бюджет;
- 3) Укладання міжнародних договорів;
- 4) Дозвіл на проведення експортно-імпортних операцій;
- 5) Поліпшує умови доступу національних товарів на зарубіжні ринки.

Тест 2. Ліцензування ЗЕД ведуть у таких формах:

- 1) дозвіл на те, щоб займатися зовнішньоекономічною діяльністю;
- 2) дозвіл на проведення певної експортно-імпоротної операції;
- 3) дозвіл на ведення господарської діяльності, прав на використання природних ресурсів;
- 4) дозвіл на створення підприємств, які повністю належать іноземним інвесторам.

Тест 3. Що не є головними цілями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні:

- 1) Забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку країни;
- 2) Залучення іноземних інвестицій;
- 3) Стимулювання прогресивних структурних змін в економіці;
- 4) Контроль над експортом монопольних виробництв;
- 5) Створення найбільш сприятливих умов для залучення національної економіки в систему світового поділу праці;
- 6) Наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн.

Тест 4. Прокласифікуйте правові режими господарської діяльності на території України. До колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б .

А	Б
1. Національний режим	а) застосовується на території спеціальних економічних зон і митних союзів
2. Режим найбільшого сприяння	б) означає, що іноземні суб'єкти господарювання мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж українські підприємці
3. Спеціальний режим	в) встановлюється для суб'єктів господарської діяльності інших країн на підставі спільних угод і застосовується у сфері зовнішньої торгівлі

Тест 5. В компетенцію органів державного регулювання ЗЕД входять ... (до колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б)

А	Б
1. Верховна Рада України 2. Кабінет Міністрів України 3. Національний банк України 4. Міністерство закордонних справ України	а) приймає нормативні акти з питань ЗЕД; б) зберігає і використовує золотовалютний резерв України; в) прийняття, заміна, анулювання законів; г) вживає заходів нетарифного регулювання ЗЕД; д) визначає методи зовнішньоекономічної політики України; е) регулює курс національної валюти щодо грошових одиниць інших держав; є) затвердження головних напрямів зовнішньоекономічної політики; ж) веде переговори й укладає міжнародні договори.

Тест 6. Органи державного управління ЗЕД, які здійснюють свої функції на макрорівні. До колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б.

А	Б
1. Загальнодержавні	а) Верховна Рада України;
2. Територіальні	б) Місцеві Ради народних депутатів;
	в) Виконавчі та розпорядчі органи;
	г) Кабінет Міністрів України;
	д) Національний банк;
	е) Державний митний комітет.

Тест 7. Виконання митним органом дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів – це

- а) митне забезпечення;
- б) митне оформлення;
- в) митний контроль;
- г) митний режим.

Тест 8. Сутність політики вільної торгівлі полягає у...

- а) захисті внутрішнього ринку від іноземної конкуренції;
- б) відкритості економіки з одночасним застосуванням заходів щодо захисту внутрішнього ринку;
- г) демонополізації зовнішньої торгівлі;
- д) відкритості економіки для експорту та імпорту товарів.

Тест 9. Яка з відповідей є помилковою: «Митне регулювання здійснюється на основі принципів:

- 1) виключної юрисдикції України на її митній території»;
- 2) виключної компетенції митних органів України щодо здійснення митної справи»;
- 3) законності»;
- 4) єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України»;
- 5) комплексності»;
- 6) ефективності»;
- 7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб»;
- 8) гласності та прозорості».

Тест 10. Яка з відповідей є помилковою: «В Україні забороняється:

- 1) експорт з території України предметів, які становлять національне, історичне, археологічне або культурне надбання українського народу, що визначається згідно із законами України»;
- 2) імпорт або транзит будь-яких товарів, про які заздалегідь відомо, що вони можуть завдати шкоди суспільній моралі, здоров'ю чи становити загрозу життю населення, тваринному світу та рослинам, або призвести до заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, якщо стосовно транзитних товарів не вжито необхідних заходів для запобігання такої шкоди»;
- 3) експорт продукції та послуг, що містять пропаганду ідей війни, расизму та расової дискримінації, геноциду тощо, які суперечать відповідним нормам Конституції України»;
- 4) експорт природних ресурсів, які вичерпуються, якщо обмеження також застосовуються до внутрішнього споживання або виробництва»;
- 5) експорт та імпорт товарів, які здійснюються з порушенням прав інтелектуальної власності»;
- 6) експорт з території України товарів у межах виконання рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй про застосування обмежень або ембарго на поставки товарів у відповідну державу».

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Охарактеризуйте зовнішньоекономічну політику України.
2. Що перешкоджає вступу України до ЄС?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Назвіть функції мита і митних податків у системі державного

регулювання.

2. Яку роль відіграють квоти і ліцензії у регулювання зовнішньоекономічної діяльності?

3. У чому полягають сутність і завдання зовнішньоекономічної політики держави?

4. Які основні пріоритети зовнішньоекономічної політики України?

5. Які є види зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), у чому полягає їхня сутність?

6. Що означає національний режим для іноземних суб'єктів ЗЕД на території України?

7. Що означає режим найбільшого сприяння для іноземних суб'єктів ЗЕД на території України?

8. Що означає спеціальний режим для іноземних суб'єктів ЗЕД на території України?

9. У чому полягає сутність адміністративних методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності?

10. У чому полягає сутність економічних методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності?

11. У чому полягає сутність політики вільної торгівлі?

12. У чому полягає сутність політики протекціонізму?

13. У чому полягає сутність гнучкої зовнішньоторговельної політики?

14. У чому полягає сутність тарифних методів державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності?

15. У чому полягає сутність нетарифних методів державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності?

16. У чому полягає сутність індикативних цін як нетарифного інструмента державного регулювання ЗЕД?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Митно-тарифна політика та захист внутрішнього ринку.
2. Розвиток зовнішньоторговельної діяльності в Україні.
3. Мито і митні збори як засіб регулювання економіки.

ТЕМА 3.4

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для обговорення

1. Суть і види інвестицій.
2. Державна інвестиційна політика.
3. Державне регулювання іноземних інвестицій.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових і розрахункових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 2, 15, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 33, 34, 35, 43, 44, 55, 56, 57, 58,

Основна література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17,

Допоміжна література: 1, 3, 11, 12, 16, 19, 38, 40

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Яке із тверджень є помилковим:

- 1) інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави з реалізації інвестицій;
- 2) основною метою інвестування є збільшення економічного потенціалу;
- 3) валові інвестиції – це частка ВВП;
- 4) капітальні вкладення – це витрати на створення основних фондів;
- 5) суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держава.

Тест 2. Які цінності включають інвестиції?

- 1) грошові,
- 2) майнові,
- 3) інтелектуальні,
- 4) всі відповіді вірні.

Тест 3. Вкладання капіталу з метою подальшого його збільшення:

- 1) інвестиції;
- 2) прибуток;
- 3) валові інвестиції;
- 4) чисті інвестиції.

Тест 4. Безпосередня участь інвестора у виборі об'єкта інвестування і вкладенні коштів – це ...

- 1) державні інвестиції;
- 2) реінвестиції;
- 3) екстенсивні інвестиції;
- 4) прямі інвестиції.

Тест 5. Вкладення грошових коштів у фінансові активи – це ...

- 1) прямі інвестиції;
- 2) фінансові інвестиції;
- 3) реальні інвестиції;
- 1) приватні інвестиції .

Тест 6. З огляду на спрямованість дій інвестиції поділяють на ...

- 1) нетто-інвестиції та екстенсивні інвестиції;
- 2) спільні та іноземні;
- 3) реінвестиції та бруто-інвестиції;
- 1) прямі та непрямі .

Тест 7. Нетто-інвестиції плюс реінвестиції – це ...

- 1) екстенсивні інвестиції;
- 2) державні інвестиції;
- 3) приватні інвестиції;
- 4) бруто-інвестиції.

Тест 8. За структурою інвестицій в основний капітал в Україні найвищою є питома вага інвестицій ...

- 1) в основний капітал;
- 2) в капітальний ремонт;
- 3) у нематеріальні активи;
- 4) інші.

Тест 9. В структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності переважають інвестиції в:

- 1) сільське господарство, мисливство, лісове господарство;
- 2) промисловість;
- 3) фінансову діяльність;
- 4) діяльність транспорту та зв'язку.

Тест 10. У процесі регулювання фондового ринку держава може застосувати прямі та непрямі методи впливу на інвестиційну активність. Визначте, які інструменти належать до прямих, а які до опосередкованих.

Методи на інвестиційну активність	Інструменти	
1. Прямі	а) емісія державних цінних паперів	д) створення системи захисту інвесторів від втрат
2. Опосередковані	б) продаж пакетів акцій приватизованих підприємств	е) запобігання монополізації фондового ринку
	в) регулювання грошової маси та обсягів кредитів	ж) регулювання операцій з іноземними цінними паперами
	г) встановлення резервної норми	з) валютне регулювання

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Що не належить до методів податкового регулювання інвестиційних проектів?

- 1) запровадження диференційованих ставок оподаткування;
- 2) маніпулювання обліковими ставками;
- 3) звільнення від сплати податку;
- 4) зменшення бази оподаткування;
- 5) усунення подвійного оподаткування.

Тест 2. З якою метою інвестори вкладають інвестиції в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності?

- 1) для отримання прибутку;
- 2) для покращення рівня життя;
- 3) для забезпечення пенсій;
- 4) для розширення виробничих потужностей.

Тест 3. Загальний обсяг інвестування за певний період, що спрямоване на нове будівництво, придбання засобів виробництва та приріст товарно-матеріальних засобів – це ...

- 1) чисті інвестиції;
- 2) валові інвестиції;
- 3) реальні інвестиції;
- 4) прямі інвестиції.

Тест 4. Опосередкована участь інвестора у виборі об'єкта інвестування і вкладенні коштів – це ...

- 1) нетто-інвестиції;
- 2) брутто-інвестиції;
- 3) непрямі інвестиції;
- 4) чисті інвестиції.

Тест 5. Вкладення капіталу, яке проводять центральні та місцеві органи влади та управління бюджетних та позабюджетних фондів – це ...

- 1) державні інвестиції;
- 2) реінвестиції;
- 3) екстенсивні інвестиції;
- 4) короткострокові інвестиції.

Тест 6. Вкладання юридичних осіб, громадян країни та іноземних держав – це ...

- 1) портфельні інвестиції;
- 2) інвестиційна політка;
- 3) спільні інвестиції;
- 4) приватні інвестиції.

Тест 7. За формою власності інвестиції поділяють на ...

- 1) приватні та державні;
- 2) валові та чисті;
- 3) реальні та фінансові;
- 4) прямі та непрямі;
- 5) іноземні та спільні.

Тест 8. В структурі інвестицій в Україні переважають інвестиції в ...

- 1) сільське господарство;
- 2) промисловість;
- 3) будівництво;
- 4) діяльність транспорту та зв'язку.

Тест 9. Визначте, які з факторів, що визначають рівень іноземних інвестицій, мають позитивний вплив, а які негативний при зростанні показників відповідних чинників.

1. Фактори, зростання яких позитивно впливає на обсяги інвестицій

а) рентабельність передбачуваних капіталовкладень

2. Фактори, зростання яких негативно впливає на обсяги інвестицій

- б) наявність можливостей для капіталовкладень
- в) рівень оподаткування
- г) рівень інфляції
- д) очікувана норма прибутку

Тест 10. Охарактеризуйте правила проникнення іноземного підприємницького капіталу в національну економіку.

Правила	Характеристика
1. Перше правило	а) не допустити, щоб іноземні інвестори виявились у менш захищеному стані порівняно з національним капіталом, наприклад у гарантуванні майнових прав, а також не допустити, щоб іноземний інвестор виявився в менш конкурентних умовах при отриманні дозволу на ведення підприємницької діяльності у тій або іншій країні
2. Друге правило	б) у взаєминах між країнами спори, як правило, вирішуються шляхом переговорів; у випадку невдачі переговорів суд приймаючої країни, якщо не було прийнято по іншому, має право на вирішення спору
3. Третє правило	в) вважається, що обмеження мають бути зведені до мінімального списку конкретних виключень, наприклад інвестиції, що загрожують національній безпеці або несумісні з діючими законами
4. Четверте правило	г) вважається безперечним право приймаючої сторони проводити експропріацію, якщо вона здійснюється відповідно до встановлених процедур, для суспільних цілей із виплатою компенсації

РОЗРАХУНКОВЕ ЗАВДАННЯ

Для засвоєння матеріалу з даної теми пропонується вирішати задачі.

Розрахункове завдання №1. Визначити темп приросту загального обсягу і структуру (%) виробництва товарів народного споживання в прогнозованому році.

Товари народного споживання (ТНС)	Структура виробництва ТНС у базовому році, %	Темп приросту виробництва ТНС у прогнозованому році в порівнянні з базовим, %	Структура виробництва ТНС у прогнозованому році, %
Продовольчі	50	5	
Непродовольчі	43	-5	
Горілчані вироби	7	0	
Усього	100		100

Розрахункове завдання №2. Визначити потребу в капітальних вкладеннях у промисловість, сільське господарство і будівництво в прогнозованому році.

Вихідні дані: національний дохід у базовому році – 5400 млн. грн.; темп приросту національного доходу в прогнозованому році у порівнянні з базовим +2 %.

Галузі	Структура річного приросту національного доходу, %	Нормативні коефіцієнти загальної ефективності капітальних вкладень
Промисловість	62	0,22
Сільське господарство	14	0,16
Капітальне будівництво	16	0,7
Інші	8	-
Усього	100	-

Розрахункове завдання №3. Визначити відтворювальну структуру капітальних вкладень (%) у 2012р.

Напрями (елементи структури) КВ	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
	Обсяг КВ, млн. грн.	Абсолютний приріст до 2008р., млн. грн.	Коефіцієнт зростання до 2009р., разів	Темп зростання до 2010р., %	Темп приросту до 2011 р., %
Нове будівництво	800	-100	0,8	80	-50
Реконструкція	1400	200	1,5	120	20
Технічне переозброєння	1600	-400	1,4	90	0
Розширення	1000	200	1,0	100	10

Розрахункове завдання №4. Визначити обсяг і структуру споживання прокату чорних металів у прогнозованому році.

Галузі	Обсяг виробництва в базовому році, млн. грн.	Норма витрат прокату на 1 млрд. грн.	Темп зростання виробництва в прогнозованому році у порівнянні з базовим, %
Машинобудування	22800	80	105
Промисловість			
будівельних матеріалів	4600	32	95
Капітальне будівництво	5400	18	90
Інші	12000	25	100

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Поясніть зв'язок між інвестиційною та структурною політикою.
2. Що треба зробити для поживлення інвестиційної активності в Україні?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Що таке «інвестиції»?
2. Що таке «інвестиційна діяльність»?
3. Хто є суб'єктами інвестиційної діяльності?
4. Що є метою інвестування?
5. Які принципи державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні?
6. За якими критеріями здійснюється визначення пріоритетних об'єктів інвестування?
7. Що належить до інструментів податкового регулювання інвестиційної діяльності?
8. Що належить до інструментів бюджетного та грошово-кредитного регулювання інвестиційної діяльності?
9. У чому полягає сутність регулювання інвестиційної діяльності через гнучку амортизаційну політику?
10. У чому полягає сутність державної політики залучення іноземних інвестицій?
11. Що таке «іноземні інвестиції», який їхній правовий статус на території України?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Інвестиційні процеси в країнах Східної Європи.
2. Іноземні інвестиції в Україну.
3. Лізинг у системі стимулювання інвестиційної діяльності.
4. Інвестування житлового будівництва.

МОДУЛЬ 4
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ СФЕР
ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 4.1
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Питання для обговорення

1. Підприємництво як суб'єкт державного регулювання.
2. Механізм державного регулювання підприємництва.
3. Державна політика підтримки підприємництва.
4. Державна підтримка малого підприємництва.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, 19, 21, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54

Основна література: 6, 8, 11, 13, 16

Допоміжна література: 7, 10, 11, 12, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 41

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь, і обґрунтувати свій вибір.

ВАРІАНТ I

Тест 1. Яке із тверджень є помилковим: «Розвиток підприємництва сприяє...

- 1) стабілізації структури економіки»;
- 2) підвищенню ефективності суспільного виробництва»;
- 3) підвищенню життєвого рівня населення»;
- 4) економічному зростанню»;
- 5) створенню інноваційного середовища».

Тест 2. За галузевою ознакою підприємства класифікуються на:

- 1) цілорічні та сезонні;
- 2) промислові, сільськогосподарські, торговельні, будівельні й т. п.;
- 3) виробничі, невиробничі, комбіновані;
- 4) державні, колективні, приватні, орендні й т. п.;
- 5) малі підприємства, кооперативи, спільні підприємства, конгломерати, франчайзинги.

Тест 3. Відповідно до Закону України «Про приватизацію майна державних підприємств» приватизація державного майна – це...

- 1) перетворення структурних підрозділів державних підприємств у самостійні підприємства;
- 2) відчуження майна, що перебуває у державній власності, на користь фізичних та юридичних осіб з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів на структурну перебудову економіки;
- 3) комплекс заходів, які здійснюються державою з метою зниження рівня монополізації ринків;
- 4) процес переходу від державної економіки до багатоукладної, до подолання соціально-економічної монополії держави;
- 5) процес перетворення державних підприємств, закритих акціонерних товариств, виробничих об'єднань у відкриті акціонерні товариства.

Тест 4. Яке з тверджень є помилковим?

- 1) Банкрутство – це визнаний арбітражним судом факт неспроможності фізичної чи юридичної особи задовольнити вимоги кредиторів;
- 2) Суб'єктами банкрутства можуть бути юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, неспроможні своєчасно виконати свої зобов'язання перед бюджетом;
- 3) Суб'єкт підприємницької діяльності стає банкрутом тільки за рішенням арбітражного суду;
- 4) Боржник може звернутися до арбітражного суду із заявою про порушення справи про банкрутство з власної ініціативи;
- 5) Банкрутство – це система заходів, спрямованих на запобігання неспроможності суб'єктів підприємницької діяльності виконати свої зобов'язання перед кредитором.

Тест 5. Суб'єктами антимонопольної політики в Україні, які забезпечують процес демонополізації економіки та розвитку конкуренції, є:

- 1) Президент України
- 2) Верховна Рада України

- 3) Кабінет міністрів України
- 4) Монополізований ринок
- 5) Антимонопольний комітет України
- 6) Фонд державного майна України
- 7) Центральні та місцеві органи державної виконавчої влади
- 8) Покупці
- 9) Центральні органи влади
- 10) Державні організаційні структури монопольного типу

Тест 6. Сукупність заходів, спрямованих на зменшення втручання державних органів у підприємницьку діяльність, усунення правових, адміністративних, економічних та організаційних перешкод для її розвитку

- 1) сертифікація підприємництва;
- 2) стандартизація підприємництва;
- 3) ліцензування підприємництва;
- 4) дерегулювання підприємництва.

Тест 7. Основними видами адміністративного регулювання підприємництва в Україні є:

- 1) державна реєстрація підприємництва;
- 2) екологічне регулювання підприємництва;
- 3) ліцензування підприємництва;
- 4) інноваційне сприяння підприємству;
- 5) сертифікація підприємництва;
- 6) стандартизація підприємництва.

Тест 8. Віднесіть до систем державної підтримки підприємництва (колонка А) основні напрямки державного регулювання підприємництва (колонка Б).

А	Б
1) Нормативно-правове забезпечення	а) організаційне забезпечення
2) Інституціональні засади державної підтримки	б) законодавче забезпечення
	в) інфраструктурне забезпечення
	г) моніторинг державної підтримки
	д) науково-методичне забезпечення
	є) нормативне регулювання
	ж) адміністративне регулювання
	з) кадрове забезпечення
	і) інформаційно-консультативне забезпечення

Тест 9. Віднесіть характеристику перешкод для розвитку підприємництва в Україні (колонка Б) відповідно чинникам підприємницького середовища (колонка А).

А

Б

1) Загально-правові	1. недосконалість системи обліку
2) Функціональні	2. брак належного нормативно-правового забезпечення розвитку підприємництва
	3. брак повної та достовірної інформації про стан ризику
	4. адміністративні бар'єри щодо реєстрації, ліцензування та ін.
	5. низький рівень консультаційних послуг та спеціалізованих освітніх програм для підприємців
	6. неоднозначність і суперечність нормативно-правової бази

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Згідно із Законом України «Про підприємництво» метою підприємництва є...

- 1) інвестування;
- 2) інновації;
- 3) виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг);
- 4) одержання прибутку (доходу);
- 5) виконання державних програм економічного та соціального розвитку країни.

Тест 2. Нормативно-правове регулювання в Україні стосується підприємств...

- 1) приватного сектору;
- 2) державного сектору;
- 3) корпоративного сектору;
- 4) фінансового сектору;
- 5) всіх секторів економіки.

Тест 3. Яке з тверджень є помилковим: «До груп порушень антимонопольного законодавства України належить...

- 1) зловживання монопольним становищем»;
- 2) порушення прав споживачів»;
- 3) неправомірні угоди»;
- 4) дискримінація підприємців органами влади та управління»;
- 5) недобросовісна конкуренція».

Тест 4. За організаційно-структурними чинниками підприємницького середовища існують перешкоди для розвитку підприємництва в Україні:

- 1) Слабко розвинута ринкова інфраструктура;
- 2) Недобросовісна конкуренція;
- 3) Платіжна криза;
- 4) Функціонування тіньового сектору;
- 5) Інертність (недостатня гнучкість) організаційних структур;
- 6) Прояви монополізму;
- 7) Інфляційні процеси;
- 8) Слабкі зв'язки з міжнародними економічними структурами.

Тест 5. Найгнучкішими та сприятливими для впроваджень науково-технічних досягнень є:

- 1) великі підприємства;
- 2) малі підприємства;
- 3) колективні підприємства;
- 4) державні підприємства;
- 5) підприємства зі змішаною формою власності;
- 6) приватні підприємства.

Тест 6. Складовими державної підтримки підприємництва є:

- 1) інноваційне сприяння;
- 2) екологічне регулювання;
- 3) адміністративне регулювання;
- 4) матеріально-технічне сприяння;
- 5) податкове регулювання та сприяння;
- 6) зовнішньоекономічне регулювання;
- 7) нормативне регулювання;
- 8) кадрове забезпечення;
- 9) фінансово-інвестиційна підтримка;
- 10) інфраструктурне забезпечення.

Тест 7. Віднесіть форми підприємництва (колонка Б) відповідно їх класифікаційним ознакам (колонка А):

А	Б	
1. За спеціалізацією	а) виробничі	е) корпорація
2. За формою організації підприємства.	б) іноземні	ж) державні
3. За формою власності	в) колективні	з) невиробничі
	г) власне господарство	і) приватні
	д) партнерство	к) комбіновані
		л) орендні

Тест 8. Механізм державного регулювання підприємництва (колонка Б) здійснюється державним регулюванням через формотворчі чинники і системою державної підтримки підприємництва (колонка А). Доберіть вірну відповідь з колонки Б до колонки А.

А	Б
1) Державне регулювання через формотворчі чинники	а) функціональні (цільові) засади б) нормативно-правове забезпечення в) політика роздержавлення та підприємництва
2) Система державної підтримки підприємництва	г) інституціональні засади державної підтримки д) інститут банкрутства суб'єктів підприємництва е) конкурентна (антимонопольна) політика

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Охарактеризуйте підприємницьке середовище в Україні.
2. Які позитивні та негативні наслідки приватизації державного майна в Україні?
3. Сформулюйте пропозиції щодо демонополізації української економіки.
4. Проблеми запровадження механізму банкрутства підприємств в Україні.
5. Чи можна ототожнювати поняття «підприємництво» з поняттям «бізнес» ?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Що таке «підприємництво»?
2. Яким чином розвиток підприємництва впливає на економіку?
3. Що є метою та змістом підприємництва?
4. Яким чином здійснюється класифікація видів і форм підприємництва?
5. Яка роль держави у становленні підприємницького середовища?
6. Що таке «роздержавлення» та «приватизація» державного майна?
7. Які є способи приватизації?
8. У чому полягає сутність антимонопольної (конкурентної) політики держави?
9. Які є види порушень антимонопольного законодавства?
10. Які санкції застосовуються до порушників антимонопольного законодавства?
11. Які основні функції Антимонопольного комітету України?
12. Які критерії застосовуються при визначенні монополістів?
13. Що таке «банкрутство»?

14. Хто може бути суб'єктом банкрутства?
15. Хто приймає рішення про банкрутство підприємства?
16. Що таке «санація підприємств»?
17. Які умови санації підприємств?
18. Які виділяють складові механізми державного регулювання підприємництва?
19. Які основні напрями та елементи державної політики підтримки підприємництва.
20. У чому полягає сутність нормативно-правового забезпечення розвитку підприємництва?
21. У чому полягає сутність дерегулювання підприємництва?
22. У чому полягає сутність регуляторної реформи в Україні?
23. Яка роль держави щодо формування ринкової інфраструктури?
24. У чому полягає сутність формування функціональних засад державної підтримки підприємництва?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Результати та перспективи процесу роздержавлення та приватизації державної власності в Україні.
2. Організаційно-правові засади та механізм приватизації державних підприємств.
3. Розвиток підприємницької діяльності та регуляторна політика.
4. Державна підтримка малого підприємництва.

ТЕМА 4.2

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ

Питання для обговорення

1. Необхідність і сутність науково-технічної політики.
2. Органи державного управління і недержавні структури, що виконують функції державної науково-технічної політики.
3. Форми та методи реалізації науково-технічної політики.
4. Державне регулювання інноваційних процесів.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, 19, 21, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54

Основна література: 6, 8, 11, 13, 16

Допоміжна література: 7, 10, 11, 12, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 41

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь, і обґрунтувати свій вибір.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Як впливає НТП на криву виробничих можливостей?

- а) переміщує назовні;
- б) переміщує усередину;
- в) переміщує вниз;
- г) змінює на угнуту.

Тест 2. Яке з тверджень є помилковим: «Одним з видів інноваційної діяльності є...

- а) випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій»;
- б) впровадження ресурсозберігаючих технологій»;
- в) прогресивні міжгалузеві структурні зміни»;
- г) виробництво товарів (надання послуг, виконання робіт)»;
- д) розроблення нових енергозберігаючих технологій».

Тест 3. За простого міжорганізаційного інноваційного процесу...

- а) нововведення не набуває товарної форми;
- б) нововведення стає предметом купівлі-продажу в стосунках між виробниками та споживачами;
- в) нововведення вдосконалюється, набуває нових якостей, розширюються ринки збуту його;
- г) відбувається розширене відтворення суспільного виробництва;
- д) відбувається просте відтворення суспільного виробництва.

Тест 4. Виникнення позитивних екстерналій від інноваційної діяльності означає, що...

- а) ефект від нововведень отримує суб'єкт інноваційної діяльності;

- б) ефект від нововведень отримують суб'єкти, які не беруть участі в інноваційному процесі;
- в) ефект від нововведень не реалізується повною мірою;
- г) створюються передумови реалізації ефекту нововведення;
- д) інноваційний процес охоплює сфери матеріального і нематеріального виробництва і споживання.

Тест 5. Сукупність форм, методів, напрямів впливу держави на виробництво з метою випуску нових видів продукції і технології, а також розширення на цій основі збуту вітчизняних товарів:

- а) інвестиційна політика;
- б) інноваційна політика;
- в) інтеграційна політика;
- г) інфляційна політика.

Тест 6. Новостворені і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги; організаційно-технічні рішення, що істотно поліпшують структуру забезпечують:

- а) інновації;
- б) інвестиції;
- в) інтеграція;
- г) всі відповіді вірні.

Тест 7. Розподіліть інструменти прямого та непрямого регулювання науково-технічної політики в Україні.

Методи	Інструменти
1. Методи прямого впливу	а) визначення державних пріоритетів розвитку науки і техніки
2. Методи опосередкованого впливу	б) інструменти податкової політики
	в) державні науково-технічні програми
	г) державне замовлення в науково-технічній сфері
	д) інструменти фінансово-бюджетної політики
	е) амортизаційна політика
	ж) державна науково-технічна експертиза

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Яке із тверджень є помилковим?

- а) інноваційна діяльність, пов'язана з капіталовкладеннями в інновації, називається інноваційною формою інвестування;
- б) бюджетне фінансування наукових досліджень належить до мето-

дів прямого регулювання НТП;

в) згідно з Посланням Президента України до Верховної Ради України, 2000 р., зростання інтелектуального потенціалу нації та науково-технологічні інновації є пріоритетом стратегії економічної політики України;

г) інновації – це кінцевий результат інвестицій;

д) одним із видів інноваційної діяльності є розроблення та впровадження нових ресурсозберігаючих технологій.

Тест 2. Однією із фаз поширення інновацій є...

а) реалізація довгострокових науково-технічних програм;

б) дифузія нововведень;

в) фінансування освіти;

г) підготовка висококваліфікованих спеціалістів;

д) фінансування фундаментальних наукових досліджень.

Тест 3. Чергування стадій інноваційного процесу здійснюється у такій послідовності:

а) виявлення незадоволених потреб → наукові дослідження → конструкторські розробки → експериментальне виробництво → підготовка

масового виробництва → використання новинки;

б) виявлення незадоволених потреб → конструкторські розробки →

наукові дослідження → експериментальне виробництво → підготовка масового виробництва → використання новинки;

в) виявлення незадоволених потреб → використання новинки → конструкторські розробки → наукові дослідження → експериментальне виробництво → підготовка масового виробництва;

г) виявлення незадоволених потреб → конструкторські розробки → використання новинки → наукові дослідження → підготовка масового виробництва → експериментальне виробництво.

Тест 4. Для фінансування матеріально-технічної підтримки доходів щодо забезпечення розвитку і використання досягнень науки і техніки в Україні формують:

а) державний інноваційний фонд;

б) пенсійний фонд;

в) амортизаційний фонд;

г) резервний фонд.

Тест 5. Інноваційна політика, яка передбачає, що пріоритетні напрямки науки і техніки має визначати держава, володіючи для цього необхідними матеріальними ресурсами:

- а) комплексна;
- б) соціальної орієнтації;
- в) технологічного поштовху;
- г) ринкової орієнтації.

Тест 6. Підприємство, що розробляє, виробляє та реалізує інноваційні продукти і продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70% загального обсягу продукції (послуг):

- а) інвестиційне;
- б) новаторське;
- в) інноваційне;
- г) всі відповіді вірні.

Тест 7. Розподіліть інструменти прямого та непрямого регулювання науково-технічної політики в Україні.

Методи	Інструменти
1. Методи прямого впливу	а) бюджетне фінансування досліджень і робіт, виконуваних у рамках пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки
2. Методи опосередкованого впливу	б) правовий захист інтелектуальної власності в) підготовка науково-технічних кадрів г) державна політика у сфері патентів і ліцензій д) державна політика у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва е) інструменти податкової політики ж) амортизаційна політика

Питання для дискусії

1. Охарактеризуйте НТП як фактор виробничої функції.
2. Охарактеризуйте науково-технічну політику в Україні.
3. Що заважає Україні стати провідною науково-технічною країною?

Питання для самоперевірки знань

1. Як впливає НТП на соціально-економічний розвиток?
2. Як впливає НТП на криву виробничих можливостей?
3. Як впливає НТП на рівноважне економічне зростання?

4. Що належить до принципів державної науково-технічної політики?
5. Які функції державних органів України у сфері науково-технічної політики?
6. Що належить до прямих методів реалізації науково-технічної політики?
7. Що таке «інновації»?
8. У якій послідовності здійснюється чергування стадій інноваційного процесу?
9. У чому полягає сутність простого внутрішньоорганізаційного, простого міжорганізаційного та розширеного інноваційних процесів?
10. Яким чином класифікуються інновації?
11. Розкрийте зміст етапів (фаз) поширення інновацій.
12. Що (хто) належить до видів, об'єктів і суб'єктів інноваційної діяльності?
13. У чому полягає сутність екстерналій від інноваційної діяльності?
14. Що належить до методів державного регулювання інноваційних процесів?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Основні аспекти державної кредитно-інвестиційної політики України.
2. Пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в системі державного регулювання НТП.
3. Основні довготермінові державні науково-технічні програми.

ТЕМА 4.3

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Питання для обговорення

1. Завдання державного регулювання розвитку промислового виробництва.
2. Натуральні і вартісні показники промислового виробництва.
3. Прогнозування потреби національної економіки у промисловій продукції.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання розрахункового завдання.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, 19, 21, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54

Основна література: 6, 8, 11, 13, 16

Допоміжна література: 7, 10, 11, 12, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 41

РОЗРАХУНКОВЕ ЗАВДАННЯ

Для засвоєння матеріалу з даної теми пропонується вирішати задачі.

Розрахункове завдання 1. Здійснити ранжування галузей промисловості за показником електроємності валового випуску.

Галузі промисловості	Валовий випуск, млн. грн.	Споживання електроенергії, млн./кВт*г
Металургія	6,6	30
Хімічна	3,8	24
Машинобудування	16,6	36
Легка і харчова	14,4	48

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

---

1. Об'єкти державного регулювання промислового виробництва.
2. Суб'єкти державного регулювання промислового виробництва.

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Розвиток торгівлі та державне регулювання кон'юнктури споживчого ринку.
2. Розвиток промисловості та промислова політика.
3. Економіка та розвиток паливно-енергетичного комплексу.
4. Структурні зрушення та їх вплив на розвиток промисловості.

ТЕМА 4.4

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Питання для обговорення

1. Державне регулювання агробізнесу в розвинутих країнах.
2. Державне регулювання цін в аграрній сфері.
3. Кредитна політика держави в сільському господарстві.
4. Роль держави в активізації інвестиційної політики в АПК.
5. Земельна реформа в Україні.

6. Основи розробок програм розвитку АПК.
7. Державна програма розвитку фермерства.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, 19, 21, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54

Основна література: 6, 8, 11, 13, 16

Допоміжна література: 7, 10, 11, 12, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 41

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Грошова допомога, що виділяється державою на цільове фінансування заходу і повертається державі лише в тому разі, коли допущені порушення в її цільовому використанні – це ...

- а) державний кредит;
- б) дотація;
- в) субвенція;
- г) правильної відповіді не має.

Тест 2. Об'єктивне явище, характерне для ринку сільськогосподарської продукції ...

- а) державне регулювання ринку;
- б) встановлення рівноважної ціни;
- в) сезонне коливання цін;
- г) диспаритет цін.

Тест 3. Головною метою регулювання розвитку АПК в Україні є:

- а) стимулювання виробництва;
- б) стимулювання аграрного підприємництва та розвитку села;
- в) вихід на світовий ринок;

г) стимулювання вкладання коштів іноземними інвесторами в аграрну сферу України.

Тест 4. Агропромислова інтеграція розвивається вертикально та горизонтально. Оберіть характеристики (колонка Б) до кожного виду інтеграції (колонка А).

А	Б
1. Вертикальна	а) міжгалузеве кооперування підприємств і виробництв
2. Горизонтальна	б) взаємозв'язки між підприємствами однієї галузі в) забезпечує поглиблення спеціалізацій окремих ланок єдиного технологічного процесу г) забезпечує єдність і безперервність виробничого і технологічного процесів

Тест 5. Головним принципом планово-економічного регулювання аграрного сектора у ринковій економіці є:

- а) урегульованість;
- б) реконструкції;
- в) індикативність;
- г) директивність.

Тест 6. Розподіліть поставлені завдання (колонка Б) відповідно до програм регулювання (колонка А).

А	Б
1. Галузеві	а) ринковий механізм щодо продукту
2. Міжгалузеві	б) макроекономічні пропорції
3. Товарні	в) вирішення проблем галузей і сфер АПК
4. Функціональні	г) вплив держави на стан АПК окремих областей
5. Регіональні	д) реалізація функцій державного регулювання АПК

Тест 7. В чому виражається потреба та особливості державного регулювання агропромисловим комплексом?

- а) різноманітність природнокліматичних умов;
- б) соціальний розвиток господарства;
- в) страхування діяльності;
- г) підтримка розвитку аграрної науки;
- д) непостійність цін і доходів в агропромисловому виробництві;
- е) високий ступінь монополізації;
- ж) низька привабливість інвестування аграрного виробництва.

Тест 8. Стимулами іноземних інвесторів вкладати кошти в аграрну сферу України є:

- а) дешева робоча сила;
- б) високий рівень розвитку НТП ;
- в) вкладення коштів у розвиток інфраструктури АПК;
- г) рівень прибутку та вкладений капітал.

Тест 9. Охарактеризуйте рівні цін моделі ціноутворення в Україні.

Рівень цін	Характеристика
1. Перший рівень моделі ціноутворення	а) ціни стимулювання виробництва. Вони повинні бути вищі від світових, їх можна використовувати для розрахунків із виробниками за деякі види продукції
2. Другий рівень моделі ціноутворення	б) гарантовану ціну розраховують для головних видів сільськогосподарської продукції. Гарантована ціна включає середній рівень затрат у нормально працюючих господарств та мінімальний рівень прибутку
3. Третій рівень моделі ціноутворення	в) еквівалентна ціна, яка повинна забезпечувати середню норму прибутку на авансовий капітал (враховуючи вартість землі) та включати рентний дохід

Тест 10. Земельні відносини – це ...

а) суспільні відносини щодо володіння, користування, розпорядження й управління землею на державному, господарському і внутрішньогосподарському рівнях як об'єктом господарювання і засобом виробництва у сільському господарстві;

б) суспільні відносини щодо володіння, користування й управління землею на державному, господарському і внутрішньогосподарському рівнях як об'єктом господарювання і засобом виробництва у сільському господарстві;

в) суспільні відносини щодо володіння, користування, розпорядження й управління землею як об'єктом господарювання і засобом виробництва у сільському господарстві;

г) відносини щодо володіння, користування, розпорядження й управління землею на державному, господарському і внутрішньогосподарському рівнях як об'єктом господарювання і засобом виробництва у сільському господарстві.

Тест 11. До колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б.

А	Б
1. Бонітування ґрунтів – це	а) система економічних та правових відносин у перерозподілі власності на землі сільгосппризначення
2. Економічна оцінка землі – це	б) порівняльна оцінка якості ґрунтів за їхньою родючістю щодо конкретних сільськогосподарських культур або груп біологічно близьких культур у випадку порівняно однакових рівнів агротехніки, інтенсивності землеробства, а також природно-кліматичних умов
3. Ринок земель сільськогосподарського призначення – це	в) визначення відносної продуктивності та загальної цінності землі як природного ресурсу та головного засобу виробництва у сільському господарстві

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Продаж державним органам регулювання продовольчого ринку на організованому аграрному ринку с/г продукції

- а) фінансова інтервенція;
- б) товарна інтервенція;
- в) субвенція;
- г) ринкова економіка.

Тест 2. Поєднання взаємопов'язаних стадій одного виробничого процесу, що охоплює виробництво, переробку і реалізацію сільськогосподарської продукції:

- а) АПК;
- б) агропромисловий цикл;
- в) агротериторіальний комплекс;
- г) вірна відповідь відсутня.

Тест 3. Визначте сфери діяльності АПК:

А	Б
1) Перша сфера	а) тракторне машинобудування
2) Друга сфера	б) рослинництво
3) Третя сфера	в) устаткування для тваринництва
	г) м'ясо-молочна промисловість
	д) виробництво сільгоспмашин
	е) комбикормові заводи
	є) кормовиробництво
	ж) харчова промисловість

Тест 4. Що саме передбачає виділення регіональних АПК:

- а) адміністративний поділ;
- б) агропромисловий поділ;
- в) територіальний поділ;
- г) регіональний поділ.

Тест 5. Охарактеризуйте (колонка Б) кожний етап аграрної політики(колонка А).

А	Б
1. Стабілізація	а) призупинити спад виробництва галузі
2. Відновлюваний	б) доведення обсягів сільськогосподарського виробництва до вищого рівня
3. Стратегічний	в) поступове надходження продукції на світовий ринок г) виведення сільськогосподарського виробництва України на рівень розвинутих країн д) надійне закріплення місця України в світовому розподілі виробництва аграрної продукції

Тест 6. Органічне поєднання сільськогосподарських галузей і галузей промисловості, транспорту, торгівлі тощо, які обслуговують сільське господарство, постачають ресурси і доводять його продукцію до споживача передбачає

- а) агропромисловий комплекс;
- б) агропромислова інтеграція;
- в) горизонтальна інтеграція;
- г) вертикальна інтеграція.

Тест 7. Державне регулювання АПК в Україні ведуть такими головними напрямками:

- а) підтримка розвитку фермерства;
- б) збалансованість попиту та пропозиції на аграрних ринках;
- в) сприяння в реалізації продуктів;
- г) проводити антимонопольну політику;
- д) купівля техніки.

Тест 8. Передача боржником у заставу свого нерухомого майна кредитору як гарантію сплати боргу – це ...

- а) фінансовий лізинг;
- б) іпотека;
- в) застава майна;
- г) кредит.

Тест 9. Що не є завданням програми розвитку сільського господарства регіону є:

- а) розробка заходів щодо стабілізації і нарощування обсягів виробництва продукції для поліпшення забезпеченості населення продуктами харчування;
- б) задоволення виробничих потреб регіону;
- в) вивезення продукції за межі регіону та експорту;
- г) формування резервів регіону;
- е) визначення необхідних обсягів продуктів харчування для забезпечення населення регіону продуктами харчування.

Тест 10. Що покладено в основу головного стратегічного напрямку ресурсного і технологічного оновлення вітчизняного агропромислового комплексу:

- а) економічність;
- б) екологічність;
- в) інтенсивність;
- г) доходність.

Тест 11. До колонки А доберіть правильну відповідь з колонки Б.

А	Б
1. Ринок землі	а) оренда
2. Цивільно-правові операції з землею	б) застава
	в) дарування
	г) міна
	д) купівля-продаж

Питання для дискусії

1. Охарактеризуйте державну політику в аграрній сфері.
2. Визначте регіональні особливості реформування АПК.
3. Обґрунтуйте шляхи стабілізації стану АПК України.

Питання для самоперевірки знань

1. Агропромислова інтеграція та її види.
2. Об'єктивні чинники, що зумовлюють потребу державного регулювання АПК.
3. Фактори, які враховують при формуванні політики державних цін у країнах з ринковою економікою.
4. Особливості державного регулювання агробізнесу в розвинутих країнах.

5. Яким засобами та інструментами відбувається державне регулювання цін в аграрній сфері?

6. З якою метою відбувається державне регулювання цін в аграрній сфері?

7. Які позитивні та негативні аспекти кредитної політики України в сільському господарстві?

8. В чому переваги та недоліки іноземних інвестицій в АПК перед іншими видами фінансування?

9. Назвіть основні етапи земельної реформи в Україні та охарактеризуйте їх.

10. В чому полягають особливості розробки та реалізації державної програми розвитку фермерства в Україні?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Розвиток підприємництва в АПК України.
2. Досвід розвитку фермерських господарств США.
3. Досвід сільськогосподарського кредиту в США.
4. Оцінка землі в Україні.

ТЕМА 4.5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТУ

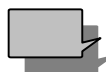
Питання для обговорення

1. Транспортний комплекс України та головні показники його розвитку.
2. Загальна характеристика механізму державного регулювання роботи транспорту.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, 19, 21, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54

Основна література: 6, 8, 11, 13, 16

Допоміжна література: 7, 10, 11, 12, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 41

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Частка обсягів продукції підприємств транспорту та зв'язку у валовій доданій вартості становить близько:

- а) 5-9%;
- б) 10-19%;
- в) 20-35%;
- г) більше 35%.

Тест 2. Обсяг вантажообороту визначають у:

- а) тонно-кілометрах;
- б) людино-кілометрах;
- в) пасажиро-кілометрах;
- г) кілометрах.

Тест 3. За вантажообігом місця серед видів транспорту в Україні за період з 1995 по 2010 рр. розподілились так:

- а) I – наземний, II – трубопровідний, III – водний, IV – авіаційний;
- б) I – трубопровідний, II – наземний, III – водний, IV – авіаційний;
- в) I – трубопровідний, II – водний, III – наземний, IV – авіаційний;
- г) I – водний, II – наземний, III – трубопровідний, IV – авіаційний.

Тест 4. Динаміка розвитку транспортних шляхів в Україні протягом 1990-2010 рр. є:

- а) позитивною;
- б) негативною;
- в) незмінною;
- г) різною відносно різних видів шляхів сполучення.

Тест 5. Скільки залізниць об'єднаних департаментом «Укрзалізниця» налічувалось в Україні станом на 01.01.2011 року?

- а) чотири;
- б) п'ять;
- в) шість;
- г) сім.

Тест 6. Скільки портів діяло на території України станом на 01.01.2011р.?

- а) 12;
- б) 14;
- в) 16;
- г) 18.

Тест 7. У сфері авіаційного транспорту України станом на 01.01.2011року діяло:

- а) 90 компаній;
- б) 100 компаній;
- в) 110 компаній;
- г) 120 компаній.

Тест 8. У сфері авіаційного транспорту України станом на 01.01.2011року діяло більше:

- а) недержавних компаній зі значною перевагою;
- б) державних компаній зі значною перевагою;
- в) недержавних компаній з незначною перевагою;
- г) державних компаній зі значною перевагою.

Тест 9. Умови України сприятливі для розвитку морського транспорту: на півдні її територію омивають Чорне й Азовське моря, котрі практично не замерзають і з'єднуються із:

- а) Середземним морем протокою Босфор, Мармуровим морем і протокою Дарданели;
- б) Середземним морем протокою Босфор, Мармуровим морем і протокою Дарданели;
- в) Середземним морем протокою Босфор, Мармуровим морем і протокою Дарданели;
- г) Середземним морем протокою Босфор, Мармуровим морем і протокою Дарданели.

Тест 10. Яку частку від загальної вартості виробничого потенціалу країни становить вартість основних засобів (за первісною вартістю) підприємств транспорту та зв'язку?

- а) 10-29%;
- б) 30-39%;
- в) 40-50%;
- г) більше 50%.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Чи впливає на якість послуг, які надає транспортний комплекс (у більшості видів), державна монополія на нього?
2. Які напрями підвищення ефективності діяльності та заходи державного регулювання Ви можете запропонувати?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Які основні складові транспортного комплексу України?
2. Назвіть основні показники розвитку транспортного комплексу України.
3. Дайте характеристику механізму державного регулювання роботи транспорту.

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Економічні проблеми автобусних перевезень пасажирів.
2. Проблеми розвитку пасажирського транспорту великого міста.
3. Інвестиції в транспортний комплекс України.

ТЕМА 4.6

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ, РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Питання для обговорення

1. Сутність і мета соціальної політики.
2. Основні завдання та показники соціальної політики.
3. Державне регулювання доходів і соціального захисту населення.
4. Регулювання обсягу споживання матеріальних благ і послуг.
5. Державне регулювання ринку праці та зайнятості населення.
6. Вплив держави на розвиток соціальної інфраструктури.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи, виконання тестових та розрахункового завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 4, 5, 6, 8, 16, 17, 19, 21, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54

Основна література: 6, 8, 11, 13, 16

Допоміжна література: 7, 10, 11, 12, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 41

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Частина населення країни, що за своїм фізичним розвитком, розумовими здібностями і знаннями здатна працювати в народному господарстві – це...

- а) активне населення;
- б) ринок трудових ресурсів;
- в) ринок праці;
- г) трудові ресурси.

Тест 2. Визначте суть термінів. До колонки А доберіть вірні відповіді з колонки Б.

А	Б
1. Державне регулювання економіки	а) комплекс соціально – економічних заходів держави, підприємств, організацій, місцевих органів управління направлених на захист населення від безробіття, підвищення цін та ін.
2. Соціальний захист	б) діяльність держави щодо створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для функціонування економічного механізму
3. Соціальна політика	в) система економічних, соціальних, правових заходів, яка надає працездатним громадянам відповідні умови для поліпшення свого добробуту

Тест 3. Який з нижче перерахованих показників є показником результативності соціальної політики ?

- а) рівень життя населення;
- б) мінімальна заробітна плата;
- в) рівень безробіття;
- г) рівень зайнятості.

Тест 4. До визначень з колонки А доберіть складові з колонки Б.

А	Б
1. Соціально-культурний комплекс	а) охорона здоров'я
2. Матеріально-побутовий комплекс	б) освіта
	в) житлово-комунальне господарство
	г) фізична культура і спорт
	д) побутове обслуговування населення
	є) соціальне забезпечення
	е) громадське харчування
	ж) культура
	з) роздрібна торгівля

Тест 5. Що приймається за базу мінімального рівня заробітної плати?

- а) рівень інфляції;
- б) набір основних товарів і послуг, що задовольняють потреби людини;
- в) соціальні пільги;
- г) показники, що впливають на рівень зайнятості.

Тест 6. Комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах – це ...

- а) соціальний захист;
- б) соціальна політика;
- в) соціальне забезпечення;
- г) соціально-економічні заходи.

Тест 7. Які з нижчеперелічених складових відносять до демографічних проблем соціального захисту?

- а) безробіття;
- б) бідність у найбагатших країнах;
- в) старіння населення;
- г) економічна ситуація в країні.

Тест 8. Індивідуальні і сукупні попити та пропозиції робочої сили, її ціна і вартість, доходи населення, процеси впливу на дані категорії та результати цього впливу, використання позитивних і недопущення негативних тенденцій глобалізації на зайнятість й інші елементи соціально-трудових відносин – це ...

а) об'єкт державного регулювання ринку праці та зайнятості населення;

б) суб'єкт державного регулювання ринку праці та зайнятості населення;

в) предмет державного регулювання ринку праці та зайнятості населення;

г) напрям державного регулювання ринку праці та зайнятості населення;

Тест 9. Працездатні особи працездатного віку, які не мають підходящої роботи, звернулися до державної служби зайнятості і зареєстровані в ній як шукаючі роботу:

а) зайняте населення;

б) тимчасово незайняте населення;

в) повна зайнятість населення;

г) демографічний зміст;

Тест 10. Система правових, фінансових та адміністративних заходів держави і недержавних установ щодо регулювання міграційних процесів з позицій міграційних пріоритетів, кількісного складу міграційних потоків та їх структури – це ...

а) соціальна політика;

б) економічна політика;

в) еміграційна політика;

г) міграційна політика.

Тест 11. Ринок праці – це ...

а) соціально-економічна підсистема в системі ринкових відносин, що базується на збалансованості попиту й пропозиції робочої сили, основним важелем регулювання якої є ціна робочої сили;

б) соціально-економічна підсистема в системі ринкових відносин, що базується на співвідношенні попиту й пропозиції робочої сили, основним важелем регулювання якої є ціна робочої сили;

в) соціально-економічна підсистема в системі ринкових відносин, що базується на збалансованості попиту й пропозиції робочої сили, основним важелем регулювання якої є вартість робочої сили;

г) соціально-економічна підсистема в системі ринкових відносин, що

базується на співвідношенні попиту й пропозиції робочої сили, основним важелем регулювання якої є вартість робочої сили.

Тест 12. Основним показником оцінювання ринку праці є:

- а) співвідношення між наявними вільними робочими місцями та кількістю осіб, які шукають роботу;
- б) співвідношення між середньою та максимальною заробітною платою найманих працівників;
- в) співвідношення між реальними та номінальними доходами;
- г) співвідношення між мінімальною та середньою заробітною платою найманих працівників.

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці – це...

- а) кон'юнктура;
- б) зайнятість;
- в) ціна праці;
- г) немає правильної відповіді.

Тест 2. Визначте інструменти (колонка Б) державного регулювання (колонка А) соціальної сфери та зайнятості населення.

А	Б
1. Економічні важелі	а) пільги підприємствам
2. Правові важелі	б) перекваліфікація робітників
3. Адміністративні важелі	в) упровадження активної та пасивної політики на ринку праці України
	г) оптимізація заробітної плати робітників
	д) закріплення заробітної праці як ціни робочої сили
	є) створення страхових фондів на випадок безробіття
	е) допомога по безробіттю
	ж) внесення змін до законодавчих актів про працю

Тест 3. Основним фактором підвищення ефективності соціальних виплат слід вважати:

- а) посилення профілактичної спрямованості всіх заходів соціальної політики;

б) створення можливостей для самозахисту, самостійної підготовки до можливих соціальних ризиків;

в) активна співпраця й наближення думок різних гілок влади, політичних партій, громадських організацій на реформування системи соціального захисту;

г) законодавче забезпечення.

Тест 4. Діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності у країні – це ...

а) соціальний захист;

б) соціальна політика;

в) соціальне забезпечення;

г) соціально-економічні заходи.

Тест 5. Пенсії, допомоги по безробіттю, система короткотермінової грошової допомоги при хворобі, народженні дитини відносяться до:

а) систем соціального захисту через недержавні організації;

б) систем соціальної допомоги;

в) універсальних систем допомоги;

г) систем соціального захисту населення.

Тест 6. Що є метою соціального захисту відповідно до Конституції України?

а) створення соціального добробуту;

б) рівність прав чоловіка і жінки через матеріальну підтримку материнства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям;

в) розвиток ринку праці;

г) надання кожному члену суспільства незалежно від соціального походження, національної або расової приналежності можливості вільно розвиватися, реалізовувати свої здібності.

Тест 7. Який показник являє собою інтегральну оцінку трьох складових компонент, що характеризують довголіття, рівень освіти і доходів населення країн світу?

а) якість життя;

б) рівень життя;

в) прожитковий мінімум;

г) індекс людського розвитку.

Тест 8. Незайнятість певної частини економічно-активного населення (трудових ресурсів) унаслідок об'єктивних причин (процесів), притаманних ринковій економіці – це ...

- а) економічна сутність безробіття;
- б) соціальна сутність безробіття;
- в) безробіття;
- г) соціально-економічна сутність безробіття;

Тест 9. Комплекс організаційно-економічних і правових дій, які безпосередньо впливають на зміну співвідношення попиту і пропозиції робочої сили – це ...

- а) активні заходи державної політики щодо розвитку ринку праці та зайнятості населення;
- б) пасивні заходи державної політики щодо розвитку ринку праці та зайнятості населення;
- в) активно-пасивні заходи державної політики щодо розвитку ринку праці та зайнятості населення;
- г) професійні заходи щодо розвитку ринку праці та зайнятості населення.

Тест 10. Абсолютний показник безробіття, що вказує на його розміри:

- а) кількість безробітних;
- б) кількість найманих працівників;
- в) рівень зареєстрованого безробіття;
- г) рівень безробітних.

Тест 11. Обсяг реальних доходів населення залежить від таких двох факторів...

- а) чисельності населення;
- б) розміру заробітної плати;
- в) динаміки ВВП;
- г) динаміки цін на споживчі товари;
- д) обсягу номінальних доходів населення.

Тест 12. Згідно з теорією ринкової економіки «безпечний» для суспільства рівень безробіття (мається на увазі природній рівень безробіття) становить:

- а) до 1%;
- б) від 1 до 2%;
- в) від 2 до 6%;
- г) для кожної економіки показник встановлюється окремо.

Тест 13. Вид грошової допомоги населенню для оплати споживання окремих видів товарів або послуг – це ...

- а) компенсація;
- б) субсидія;
- в) індексація;
- г) субвенція.

РОЗРАХУНКОВЕ ЗАВДАННЯ

Для засвоєння матеріалу з даної теми пропонується вирішати задачі.

Розрахункове завдання № 1. Визначити обсяг реальних доходів на душу населення (грн./чол.) у прогностному році та темп приросту реальних доходів на душу населення у прогностному році порівняно з базисним.

1. Середньорічна чисельність населення в прогностному році – 49 млн. чол.
2. Реальні доходи на душу населення в базисному році – 1115 грн./чол.
3. Грошові доходи населення, які реалізуються на придбання товарів, у прогностному році в цінах прогностного року – 54,15 млрд. грн.
4. Натуральні доходи населення – 7 млрд. грн. у цінах прогностного року.
5. Матеріальне споживання населення у сфері послуг – 5 млрд. грн. у цінах прогностного року.
6. Індекс цін на споживчі товари – 0,9.

Розрахункове завдання № 2. Визначити чисельність трудових ресурсів у прогностному році.

1. Чисельність населення у базисному році – 50000 тис. чол.
2. Чисельність населення у непрацездатному віці становить 46% загальної чисельності населення у прогностному році.
3. Чисельність населення у віці до 16 років у прогностному році становить 15500 тис. чол.
4. Питома вага працюючих у прогностному році: серед осіб пенсійного віку – 18%, серед підлітків молодше 16 років – 0,8%.
5. Чисельність непрацюючих працездатного віку, що отримують пенсії на пільгових умовах, у прогностному році – 350 тис. чол.
6. Чисельність непрацюючих інвалідів I та II груп у працездатному віці у прогностному році – 270 тис. чол.
7. Сальдо міграції трудових ресурсів у прогностному році – 25 тис. чол.

8. Темп зростання населення у прогностному році а порівнянні з базисним – 98%.

Розрахункове завдання №3. Скласти баланс ринку праці і визначити чисельність безробітних на кінець року.

1. Збільшення кількості робочих місць за рахунок підвищення коефіцієнта змінності роботи підприємств – 4 тис. чол.

2. Чисельність випускників навчальних закладів – 105 тис. чол.

3. Чисельність осіб, звільнених з народного господарства – 235 тис. чол.

4. Чисельність підлітків молодше 16 років – 218 тис. чол.

5. Створення нових робочих місць за рахунок інвестицій – 265 тис. чол.

6. Чисельність незайнятих осіб інших категорій – 290 тис. чол.

7. Кількість робочих місць, звільнених у зв'язку із виходом працівників на пенсію, призивом у Збройні Сили України та іншими обставинами – 352 тис. чол.

8. Збільшення кількості робочих місць за рахунок використання гнучких форм зайнятості населення – 8 тис. чол.

9. Чисельність безробітних на початок року – 68 тис. чол.

10. Збільшення попиту на робочу силу за рахунок інших факторів – 62 тис. чол.

Розрахункове завдання №4. Скласти баланс грошових доходів і витрат населення та визначити перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

1. Обов'язкові платежі та добровільні внески – 9600 млн. грн.

2. Витрати населення на придбання іноземної валюти та доходи від продажу іноземної валюти – відповідно 10500 млн. і 9000 млн. грн.

3. Пенсії, грошові допомоги, стипендії та інші трансфертні платежі – 13605 млн. грн.

4. Виручка від продажу продуктів сільського господарства – 2480 млн. грн.

5. Грошові доходи від колективних сільськогосподарських підприємств – 125 млн. грн.

6. Приріст заощаджень у вкладах і придбання цінних паперів – 1200 млн. грн.

7. Інші грошові доходи та витрати населення – відповідно 7800 млн. і 1000 млн. грн.

8. Оплата праці робітників і службовців, включаючи робітників кооперативів і суб'єктів підприємницької діяльності 28960 млн. грн.

9. Стипендії – 170 млн. грн.

10. Купівля товарів і оплата послуг – 39170 млн. грн.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Охарактеризуйте систему показників соціального розвитку та рівня життя населення.
2. У чому полягає сутність державної політики в сфері зайнятості населення?
3. Охарактеризуйте економічні та адміністративні важелі регулювання ринку праці в Україні.
4. Назвіть особливості соціально-економічного розвитку ринку праці в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. У чому полягає сутність соціальної політики?
2. Які основні завдання та напрями соціальної політики?
3. Який зміст балансу грошових доходів і витрат населення?
4. Розкрийте методику розрахунку реальних доходів населення.
5. Від яких факторів залежить рівень реальних доходів населення?
6. Яким чином здійснюється регулювання обсягу споживання матеріальних благ і послуг?
7. Розкрийте методику розрахунку мінімального споживчого бюджету.
8. Що таке «мінімальний споживчий бюджет»?
9. Що таке «мінімальний нормативний споживчий кошик»?
10. Що таке «норми споживання населенням товарів і послуг»?
11. Що таке «енергетична цінність продуктів харчування»?
12. Що таке «зайнятість населення»?
13. Що таке «безробіття»?
14. Що таке «активні та пасивні заходи регулювання зайнятості населення»?
15. Що таке «ринок праці»?
16. Який показник застосовують для оцінювання ринку праці?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Розвиток ринку праці та державне регулювання ринку зайнятості населення.
2. Розвиток житлового господарства та житлова політика.
3. Рівень життя населення та державна політика соціального забезпечення.
4. Економіка та розвиток сфери охорони здоров'я.

МОДУЛЬ 5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

ТЕМА 5.1

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Питання для обговорення

1. Мета та головні аспекти регіональної політики держави.
2. Економічне районування України.
3. Об'єкти державної регіональної політики розвитку економіки регіонів.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 6, 10, 14, 17, 39, 40, 46

Основна література: 6, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 18

Допоміжна література: 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 31

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Частина території країни, на якій функціонує сформований комплекс галузей виробництва, виробничої та соціальної інфраструктури – це...

- а) регіон;
- б) область;
- в) район;
- г) місто.

Тест 2. Гарантувати стабільність розвитку на базі створення високоефективної соціально-орієнтованої економіки усіх регіонів, яка забезпечить високий рівень життя населення, мотивацію до трудової і

підприємницької діяльності, умови рівноправного партнерства у світовому економічному співтоваристві – це ...

- а) стратегічна мета України;
- б) стратегічна мета регіону;
- в) стратегічна мета країн, на які орієнтується Україна;
- г) стратегічна мета областей, які об'єднуються в регіони.

Тест 3. Регіональна економіка покликана забезпечувати:

- а) раціональне використання ресурсного потенціалу регіону;
- б) використання безмежних потенціалів других регіонів;
- в) використання іноземних інвестицій, як основного виду доходів;
- г) використання ЗЕД держави на свою користь з метою збільшення прибутку .

Тест 4. Визначити завдання регіональної політики (колонка Б) різних напрямів (колонка А).

А	Б
а) Економічний	1) держава сприятиме прискореному розвитку соціальної та виробничої інфраструктури в тих регіонах, у яких низький рівень соціального забезпечення (передусім у сільській місцевості);
б) Соціальний	2) стимулює якісні зміни демографічної і соціальної структури населення, створює умови для зменшення смертності та зростання народжуваності, оздоровлення населення, тощо;
в) Демографічний	3) спрямований на формування раціональної системи розселення, збереження заселеності сільської місцевості, зростання ролі у поселенських структурах сільських населених пунктів, селищ міського типу та малих міст, стримування розвитку великих міст та інше;
г) Екологічний	4) забезпечує комплексний і збалансований соціально-економічний розвиток регіонів з урахуванням наявних можливостей їхнього ефективного використання;
д) Поселенський	5) регулює природно-господарську збалансованість в регіонах і створює сприятливі умови для життєдіяльності населення, раціональне використання рекреаційних ресурсів та інше;
е) Науково-технічний	б) розвиток пріоритетних напрямів наукових досліджень, раціональне ресурсоспоживання і природокористування, розробка освоєння та

широке використання принципово нових конкурентоспроможних машин, технологій і матеріалів та інше.

Тест 5. Сукупність економічних, правових, організаційно-управлінських рішень, спрямованих на гарантійне поєднання інтересів держави й окремих регіонів, створення сприятливих економічних та правових засад для раціонального використання місцевих ресурсів і виробничого потенціалу – це...

- а) регіональна політика держави;
- б) політика держави, що заохочує інвестиції в різні регіони;
- в) політика зменшення податків в регіонах;
- г) державний план економічного та соціального розвитку.

Тест 6. Рівень економічного розвитку регіону і ступінь задоволення потреб його жителів залежить від ...

- а) виробничої структури регіону;
- б) іноземних інвестицій вкладених у виробництво регіону;
- в) трудових ресурсів і відносин між ними в регіоні;
- г) продуктивності трудових ресурсів регіону.

Тест 7. Першочерговим у регіональній політиці є ...

- а) надання регіонам широких прав у всіх видах діяльності;
- б) надання державою всебічної допомоги для розвитку регіонів;
- в) розширення регіонів;
- г) розроблення ефективних стратегічних програм державою для регіонів.

Тест 8. Підібрати відповідні межі регіонів (колонка Б) до адміністративно-територіальних одиниць (колонка А).

А	Б
1) Київщина	а) в межах Житомирської, Рівненської та Волинської областей;
2) Волинь	б) в межах Донецької та Луганської областей;
3) Слобожанщина	в) в межах Київської та Чернігівської областей;
4) Донеччина	г) в межах Полтавської, Сумської та Харківської областей;
5) Запоріжжя	д) в межах Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Закарпатської і частини Тернопільської областей;
6) Таврія	е) в межах Черкаської та Кіровоградської
7) Черкащина	
8) Поділля	
9) Закарпатська область	

- областей;
- ж) в межах Одеської, Миколаївської, Херсонської областей та АРК;
- з) в межах Вінницької, Хмельницької та частково Тернопільської областей;
- і) в межах Дніпропетровської та Запорізької областей.

Тест 9. Галузі господарського комплексу регіону, соціальна інфраструктура, природне середовище, населення і трудові ресурси є ...

- а) об'єктом державної регіональної політики;
- б) суб'єктом державної регіональної політики;
- в) суб'єктом державної регіональної політики;
- г) вірна відповідь відсутня.

Тест 10. Дати визначення терміну. До колонки А добрати правильну відповідь з колонки Б.

А	Б
1) Галузь	а) це сукупність підприємств і виробництв економічно однотипних
2) Регіон	б) це частина території, що має у розпорядженні складний господарський комплекс
	в) це система підприємств, що впливає на сталість розвитку регіону

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Напрями регіональної політики держави.
2. Економічне районування в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. У чому полягає сутність регіональної економічної політики?
2. Що є об'єктом державної регіональної економічної політики?
3. Як побудовано адміністративно-територіальний устрій України?
4. Визначення "регіон".
5. Головна мета державного регулювання розвитку регіонів.

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Регіональний розвиток і регіональна політика.
2. Державне регулювання економіки на регіональному рівні.

ТЕМА 5.2
ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Питання для обговорення

1. Державне регіональне управління.
2. Перелік управлінь державної обласної та районних адміністрацій.
3. Програма економічного і соціального розвитку регіону, як форма регіонального планування.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 6, 10, 14, 17, 39, 40, 46

Основна література: 6, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 18

Допоміжна література: 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 31

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

Тест 1. Індикаторами сталого розвитку економіки регіону є:

- а) економічні, соціальні, екологічні ;
- б) політичні, економічні, релігійні;
- в) політичні, соціальні, демографічні;
- г) економічні, науково-технічні, соціальні.

Тест 2. Державна регіональна економічна політика – це ...

- а) сукупність організаційно-правових та економічних заходів, які здійснюються державою у сфері регіонального розвитку країни відповідно до її поточних і стратегічних цілей;
- б) це пасивна форма управління життєдіяльністю регіонів та територіальним розвитком держави в цілому;
- в) програма економічного і соціального розвитку регіону, яка складається з двох частин: концептуальної системи та системи показників;

г) програма, яка виконує функцію посередника між місцевими та регіональними «громадами» підприємців та стратегічними намірами влади цих рівнів щодо соціально-економічного розвитку території.

Тест 3. Для обґрунтування завдань і показників програми використовують такі методи прогнозування:

- а) нормативний і балансовий;
- б) аналітичний;
- в) екстраполяції;
- г) експертних оцінок.

Тест 4. Індикативне регіональне планування передбачає:

- а) аналітичні роботи, що розкривають тенденції територіального розвитку;
- б) прогнози територіального розвитку;
- в) міжрегіональні пропорції;
- г) стратегічні прогнози.

Тест 5. До складу України входять:

- а) 23 області, АР Крим, два міста республіканського підпорядкування: Київ та Севастополь;
- б) 24 області, АР Крим, два міста республіканського підпорядкування: Київ та Севастополь;
- в) 25 областей, АР Крим, два міста республіканського підпорядкування: Київ та Севастополь;
- г) 24 області, два міста республіканського підпорядкування: Київ та Севастополь.

Тест 6. Поняття «регіональна політика» охоплює такі аспекти:

- а) зовнішній по відношенню до регіонів;
- б) внутрішньо-регіональний;
- в) аспект регіональної політики, що полягає в зміцненні ролі регіонального рівня у територіальній організації держави;
- г) законодавчий аспект.

Тест 7. Агентство, яке діє у межах регіону, завданням якого є сприяння і допомога у його розвитку – це ...

- а) Агентство регіонального розвитку;
- б) Агентства місцевого чи міського розвитку;
- в) Агентство розвитку;
- г) Агентство обласного розвитку.

Тест 8. Об'єктами державної регіональної економічної політики є:

- а) центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;
- б) галузі господарського комплексу регіону, населення і трудові ресурси;
- в) територіальні утворення, в межах яких здійснюється державне управління та місцеве самоврядування;
- г) соціальна інфраструктура та природне середовище.

Тест 9. Суб'єктами державної регіональної економічної політики є:

- а) центральні і місцеві органи виконавчої влади;
- б) територіальні утворення, в межах яких здійснюється державне управління та місцеве самоврядування;
- в) територіальні громади;
- г) органи місцевого самоврядування.

Тест 10. Програмування, як форма державного регулювання, має такі специфічні особливості:

- а) втручання держави в економіку не ліквідує стихійність у ринкових перетвореннях, а лише коректує цей процес;
- б) програмування є елементом сучасної ринкової організації економіки, оскільки держава не керує агентами ринку, а лише спрямовує їхню діяльність;
- в) основою програмування є структурне регулювання;
- г) програмування, як форма впливу на економіку, є системним і комплексним.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. У чому полягає сутність прогнозування та планування в забезпеченні державного регулювання економічного і соціального розвитку регіонів?
2. Розкрийте особливості забезпечення розроблення плану інформаційною базою.
3. Охарактеризуйте функції соціально-економічних і науково-технічних програм.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Назвіть основні чинні закони України, що використовуються в регулюванні економіки.
2. Окресліть індикатори сталого розвитку регіону.
3. Визначте об'єкти державної регіональної політики.

4. Соціально-економічний комплекс регіону.
5. Структура обласної державної адміністрації.
6. Які повноваження місцевих державних адміністрацій та інших виконавчих органів адміністративно-територіальних утворень України?
7. Які повноваження місцевих представницьких органів адміністративно-територіальних утворень України?
8. Які складові елементи механізму реалізації регіональної економічної політики держави?
9. Яка роль державної фінансової політики в економічному розвитку регіонів?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Забезпечення сталого розвитку Миколаївської області.
2. Стан та розвиток соціально-економічного комплексу Миколаївської області.

ТЕМА 5.3 МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

Питання для обговорення

1. Роль місцевих бюджетів у зміцненні місцевого самоврядування.
2. Формування обласного бюджету.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи та виконання тестових завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 6, 10, 14, 17, 39, 40, 46

Основна література: 6, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 18

Допоміжна література: 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 31

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Повноваження місцевих рад у галузі бюджету, фінансів і цін – бувають:

- а) власні і делеговані;
- б) передані і делеговані;
- в) власні та надані;
- г) передані та власні.

Тест 2. Проведення у передбаченому порядку фінансування видатків з місцевого бюджету є повноваженнями ...

- а) делегованими;
- б) власними;
- в) переданими;
- г) наданими.

Тест 3. План утворення і використання фінансових ресурсів, потрібних для забезпечення спільних інтересів територіальних громад сіл, селищ, міст районного значення, виконання місцевих програм, бюджетного вирівнювання – це ...

- а) обласний бюджет;
- б) місцевий бюджет;
- в) поточний бюджет;
- г) районний бюджет.

Тест 4. Порядок організації громадських слухань визначається:

- а) наказом територіальної громади;
- б) статутом територіальної громади;
- в) головою територіальної громади;
- г) протоколом територіальної громади.

Тест 5. Місцеві бюджети входять до:

- а) державного бюджету України;
- б) бюджету АР Крим;
- в) інших місцевих бюджетів;
- г) є самостійними.

Тест 6. Під час формування обласного бюджету, доходами є ...

- а) повернення бюджетної позички;
- б) місцеві податки і збори;
- в) плата за спеціальне використання водних ресурсів;
- г) екологічний податок.

Тест 7. Кількість депутатів, обраних до відповідної ради, повноваження яких визнано і не припинено в передбаченому законом порядку – це:

- а) правомочний склад ради;
- б) склад ради;
- в) загальний склад ради;
- г) територіальна громада.

Тест 8. План утворення і використання фінансових ресурсів, потрібних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування – це ...

- а) обласний бюджет;
- б) бюджет розвитку;
- в) поточний бюджет;
- г) бюджет місцевого самоврядування.

Тест 9. Положення Конституції України про те, що органи місцевого самоврядування не входять до єдиної системи органів державної влади, а служба в органах місцевого самоврядування виступає самостійним видом публічної служби є гарантією:

- а) організаційної самостійності місцевого самоврядування;
- б) фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування;
- в) захисту прав місцевого самоврядування;
- г) фінансово-організаційної самостійності місцевого самоврядування.

Тест 10. Місцеве самоврядування в Україні ведеться на принципах:

- а) гласності, колегіальності, виборності, народовладдя;
- б) гласності, конфіденційності, виборності, народовладдя;
- в) колегіальності, виборності, народовладдя, конфіденційності;
- г) народовладдя, конфіденційності, обґрунтованості.

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів є повноваженнями ...

- а) делегованими;
- б) власними;
- в) переданими;
- г) наданими.

Тест 2. Повноваження місцевих рад у галузі бюджету, фінансів і цін визначені у ...

- а) ст.28 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- б) ст.28 ЗУ «Про державне регулювання регіонів України»;
- в) ст.28 ЗУ «Про адміністративно-територіальний устрій в Україні»;
- г) ст.28 ЗУ «Про фінансове регулювання у Україні».

Тест 3. Правомочний склад ради – це ...

- а) кількість депутатів, обраних до відповідної ради, повноваження яких визнано і не припинено в передбаченому законом порядку;
- б) кількісний склад депутатів ради, визначений радою відповідно до закону;
- в) кількість депутатів, обраних до відповідної ради, повноваження яких визнано і не припинено в передбаченому законом порядку, яка становить не менше ніж дві третини від загального складу ради;
- г) орган місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, та міст.

Тест 4. Представницькі органи, створені частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста:

- а) територіальні громади;
- б) районі та обласні ради;
- в) органи самоорганізації населення;
- г) Агентства регіонального розвитку.

Тест 5. Видатки, які поділяються на дві частини: видатки, пов'язані з виконанням власних повноважень місцевого самоврядування і видатки, пов'язані з виконанням делегованих законом повноважень органів виконавчої влади є видатками:

- а) місцевих бюджетів;
- б) районних бюджетів;
- в) обласних бюджетів;
- г) поточних бюджетів;

Тест 6. Гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України – це ...

- а) місцеве самоврядування;
- б) бюджет розвитку;
- в) мінімальний рівень соціальних потреб;

г) місцевий референдум.

Тест 7. За своєю структурою повноваження місцевого самоврядування включають:

- а) регульовані і нерегульовані повноваження;
- б) прямі і непрямі повноваження;
- в) власні і делеговані повноваження;
- г) матеріальні і фінансові повноваження.

Тест 8. Місцеву владу в Україні представляють:

- а) Ради народних депутатів та КМУ;
- б) Виконавчий комітет та КМУ;
- в) Ради народних депутатів та адміністративні органи;
- г) Адміністративні органи та податкова служба.

Тест 9. Який Закон України, відповідно до конституції України, визначає системи та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування:

- а) Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні";
- б) Закон України "Про зовнішню економічну діяльність";
- в) Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств";
- г) Закон України "Про аудиторську діяльність".

Тест 10. Форма залучення на добровільних засадах за ухвалою зборів громадян за місцем проживання коштів населення відповідної території для фінансування разових цільових заходів соціально-побутового характеру – це ...

- а) самооподаткування;
- б) самоврядування;
- в) самоокупність;
- г) самозалежність.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Проблеми відносин: центр – регіони.
2. У чому полягає особливість міжбюджетних відносин в Україні?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Бюджет та його формування в області.
2. Бюджетні субсидії, дотації, субвенції.
3. Що належить до муніципальних фінансів?

4. Які основні функції місцевих бюджетів?
5. За рахунок яких джерел формуються доходи місцевих бюджетів?
6. Що таке «регульовальні доходи місцевих бюджетів»?
7. Що таке «власні доходи місцевих бюджетів»?
8. Які є місцеві податки і збори?
9. Який механізм запровадження місцевих податків і зборів?
10. Які основні статті видатків місцевих бюджетів?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Функції місцевих бюджетів у регулюванні економічних відносин.
2. Державні асигнування та дотації в системі регулювання економіки.
3. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону.

ТЕМА 5.4 ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ

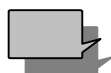
Питання для обговорення

1. Класифікація та управління ВЕЗ.
2. Теорія і практика функціонування ВЕЗ в Україні.
3. Курортполіс як спеціальна (вільна) економічна зона.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи, виконання тестових та розрахункового завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 6, 10, 14, 17, 39, 40, 46

Основна література: 6, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 18

Допоміжна література: 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 31

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Спеціальні економічні зони – це ...

- а) окремі території суверенних країн де сприятливі умови для руху товарів і капіталу, розвитку підприємництва з метою поживлення господарської діяльності;
- б) система державних заходів щодо забезпечення достойного матеріального і соціального становища громадян;
- в) складова загальної політики втілена в соціальну програму та різноманітні заходи спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей у суспільстві;
- г) окремі території країн, де не можуть бути створені сприятливі умови для руху товарів і капіталу.

Тест 2. Розрізняють такі види СЕЗ:

- а) загальнодержавні, комплексні, зовнішньоторговельні;
- б) місцеві, функціональні, комплексні;
- в) технічні, зовнішньоторговельні, комплексні;
- г) функціональні, комплексні, зовнішньоторговельні.

Тест 3. Створення вільних економічних зон зумовлене:

- а) процесом територіального поділу праці;
- б) інвестуванням;
- в) процесом залучення інвесторів;
- г) процесом організації господарської діяльності.

Тест 4. Частина території держави, де товари іноземного походження можуть зберігатися, купуватися та продаватися без сплати мита і митних зборів або з її відстроченням – це ...

- а) зовнішньоторговельні зони;
- б) комплексні виробничі зони;
- в) науково-технічні зони;
- г) туристсько-рекреаційні зони;
- д) банківсько-страхові (офшорні) зони;
- є) зони прикордонної торгівлі.

Тест 5. ВЕЗ, спеціальний правовий режим яких орієнтований на розвиток наукового і виробничого потенціалу, досягнення нової якості економіки через стимулювання фундаментальних і прикладних досліджень, з подальшим впровадженням результатів наукових розробок у виробництво – це ...

- а) зовнішньоторговельні зони;
- б) комплексні виробничі зони;

- в) науково-технічні зони;
- г) туристсько-рекреаційні зони;
- д) банківсько-страхові (офшорні) зони;
- є) зони прикордонної торгівлі.

Тест 6. Зони, в яких запроваджується особливо сприятливий режим здійснення банківських та страхових операцій в іноземній валюті для обслуговування нерезидентів – це:

- а) зовнішньоторговельні зони;
- б) комплексні виробничі зони;
- в) науково-технічні зони;
- г) туристсько-рекреаційні зони;
- д) банківсько-страхові (офшорні) зони;
- є) зони прикордонної торгівлі.

Тест 7. Найбільш сприятливими для розвитку спільного підприємництва в умовах вільних економічних зон є регіони:

- а) Українського Причорномор'я, Кіровоградської області, Донецько-Луганський регіон, а також Крим;
- б) Українського Причорномор'я, Донецько-Луганський регіон, а також Крим;
- в) Українського Причорномор'я, Закарпатської області, а також Крим;
- г) Українського Причорномор'я, Закарпатської області, Донецько-Луганський регіон, а також Крим.

Тест 8. Органами управління спеціальних економічних зон незалежно від їх типу є:

- а) місцеві Ради народних депутатів та місцеві державні адміністрації в межах своїх повноважень;
- б) територіальні громади;
- в) ВРУ та КМУ;
- г) визначається Законом України для кожної окремо створеної спеціальної (вільної) економічної зони.

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Головною метою створення вільних економічних зон є ...

- а) забезпечення стабільної життєдіяльності суспільства;
- б) отримання прибутку;
- в) активізація підприємницької діяльності на певній території;
- г) забезпечення населення робочими місцями.

Тест 2. Комплексні зони – це:

- а) зони виробничого характеру, які функціонують на основі залучення іноземних інвестицій;
- б) зони, які забезпечують додаткові валютні надходження;
- в) зони, до складу яких входять технопарки і технополіси;
- г) зони, що забезпечують населення робочими місцями.

Тест 3. Загальні засади створення функціонування спеціальних (вільних) економічних зон визначається згідно з:

- а) Законом України «Про іноземні інвестиції»;
- б) Законом України «Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортполіс Трускавець»;
- в) Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон»;
- г) Законом України «Про спеціальні економічні зони».

Тест 4. Частина території держави, на якій запроваджується спеціальний (пільговий податковий, валютно-фінансовий, митний тощо) режим економічної діяльності з метою стимулювання підприємництва, залучення інвестицій у пріоритетні галузі господарства, розширення зовнішньоекономічних зв'язків, запозичення нових технологій, забезпечення зайнятості населення – це ...

- а) зовнішньоторговельні зони;
- б) комплексні виробничі зони;
- в) науково-технічні зони;
- г) туристсько-рекреаційні зони;
- д) банківсько-страхові (офшорні) зони;
- є) зони прикордонної торгівлі.

Тест 5. Вільні економічні зони, які створюються в регіонах, що мають багатий природний, рекреаційний та історико-культурний потенціал, з метою ефективного його використання і збереження, а також активізації підприємницької діяльності (в тому числі із залученням іноземних інвесторів) у сфері рекреаційно-туристичного бізнесу – це...

- а) зовнішньоторговельні зони;
- б) комплексні виробничі зони;
- в) науково-технічні зони;
- г) туристсько-рекреаційні зони;
- д) банківсько-страхові (офшорні) зони;
- є) зони прикордонної торгівлі.

Тест 6. Частина території держави на кордонах із сусідніми країнами, де діє спрощений порядок перетину кордону і торгівлі – це ...

- а) зовнішньоторговельні зони;
- б) комплексні виробничі зони;
- в) науково-технічні зони;
- г) туристсько-рекреаційні зони;
- д) банківсько-страхові (офшорні) зони;
- є) зони прикордонної торгівлі.

Тест 7. Станом на 1 січня 2012р. в Україні утворено:

- а) 10 спеціальних (вільних) економічних зон (С(В)ЕЗ) та 74 території пріоритетного розвитку із спеціальним режимом інвестиційної діяльності (ТПР) в Автономній Республіці Крим та 12 областях України;
- б) 11 спеціальних (вільних) економічних зон (С(В)ЕЗ) та 74 території пріоритетного розвитку із спеціальним режимом інвестиційної діяльності (ТПР) в Автономній Республіці Крим та 12 областях України;
- в) 11 спеціальних (вільних) економічних зон (С(В)ЕЗ) та 72 території пріоритетного розвитку із спеціальним режимом інвестиційної діяльності (ТПР) в Автономній Республіці Крим та 14 областях України;
- г) 11 спеціальних (вільних) економічних зон (С(В)ЕЗ) та 72 території пріоритетного розвитку із спеціальним режимом інвестиційної діяльності (ТПР) в Автономній Республіці Крим та 12 областях України.

Тест 8. Спеціальна економічна зона «Миколаїв» утворена:

- а) з 01.01.2000 р. на 30 років;
- б) з 01.01.2001 р. на 30 років;
- в) з 01.01.2000 р. на 25 років;
- г) з 01.01.2001 р. на 25 років.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Визначте мету створення в Україні ВЕЗ.
2. Визначте мету створення в Україні ТПР.
3. Вкажіть фактори, які мають враховуватись при створенні ВЕЗ.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. ВЕЗ та їх класифікації.
2. Курортполіс як спеціальна (вільна) економічна зона.
3. Підпрограма розвитку в Україні спеціальних (вільних) економічних зон: мета та завдання.
4. Підпрограма розвитку в Україні спеціальних (вільних) економічних зон: етапи та механізм реалізації; очікувані результати.

5. Підпрограма розвитку в Україні територій із спеціальним режимом інвестиційної діяльності: мета та завдання; очікувані результати.

6. Які ВЕЗ можуть створюватись в Україні?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

---

1. Висновки та перспективи створення та розвитку територій з особливим статусом в Україні.

2. Практика створення ВЕЗ за кордоном.

3. Особливості створення та функціонування територій з особливим статусом в Угорщині.

4. Особливості створення та функціонування територій з особливим статусом в Болгарії.

5. Особливості створення та функціонування територій з особливим статусом в Польщі.

ТЕМА 5.5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для обговорення

1. Сутність природного середовища як об'єкта державного регулювання.

2. Державне екологічне регулювання.

3. Національний рівень державного регулювання охорони природи та природокористування.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння студентами навчального матеріалу теми перевіряється через виконання ними завдань самостійної роботи, виконання тестових та розрахункового завдань.

Для виконання завдань студенти мають вивчити лекційний матеріал і рекомендовану літературу.

Нормативно-правові акти: 1, 3, 6, 10, 14, 17, 39, 40, 46

Основна література: 6, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 18

Допоміжна література: 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 31

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

Дати відповіді на тестові запитання. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну або кілька, які у сукупності складатимуть найповнішу правильну відповідь.

ВАРІАНТ 1

Тест 1. Яке із тверджень є помилковим?

- а) екологія – це наука про відносини організмів з навколишнім середовищем;
- б) слово «екологія» походить від грецького «дім, житло»;
- в) екологія – це наука про взаємодію суспільства з навколишнім середовищем;
- г) екологія – це наука про раціональне використання природних ресурсів.

Тест 2. Яке із тверджень є помилковим: «Об'єктом правової охорони навколишнього природного середовища є...

- а) інтелектуальний потенціал суспільства»;
- б) здоров'я та життя людей»;
- в) території та об'єкти природно-заповідного фонду»;
- г) природні ресурси».

Тест 3. Що не належить до системи екологічних нормативів?

- а) гранично допустимі концентрації забруднювальних речовин у навколишньому природному середовищі;
- б) гранично допустимі рівні акустичного шкідливого впливу на навколишнє природне середовище;
- в) гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище;
- г) гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування;
- д) відповіді а, б, в, г – правильні.

Тест 4. Установлення правового режиму зон надзвичайної ситуації та визначення статусу постраждалих громадян належить до компетенції ...

- а) Верховної Ради України;
- б) Кабінету Міністрів України;
- в) Міністерства екології та природних ресурсів України;
- г) Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи України.

Тест 5. Екологічна експертиза буває ...

- а) приватною;
- б) державною;
- в) акціонерною;
- г) колективною.

Тест 6. Показниками економічної ефективності природоохоронних заходів у землеробстві є

- а) фондівдача;
- б) динаміка стану і якості земельних ресурсів;
- в) економія живої праці;
- г) динаміка показників рівня життя населення.

Тест 7. ЕРА – це ...

- а) Агентство по охороні навколишнього середовища США;
- б) Агентство екологічного розміщення країн ЄС;
- в) громадська організація в Україні, метою якої є поширення серед населення концепції стійкого розвитку;
- г) економіка раціонального аналізу.

Тест 8. Відповідно до Закону України «Про екологічну експертизу» екологічна експертиза в Україні – це ...

а) вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки;

б) центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України;

в) це система режимних довгострокових безперервних спостережень за станом довкілля з метою використання, одержаної геоекологічної та біоекологічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і складанням прогнозів динаміки екологічних ситуації в різних регіонах планети;

г) це система державного управління в галузі охорони довкілля, основною метою якої є реалізація законодавства, контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості державних і громадських органів у галузі охорони довкілля.

ВАРІАНТ 2

Тест 1. Яке із тверджень є помилковим?

- а) екологічне регулювання – це реакція держави на негативні екстерналії від діяльності людей та господарюючих суб'єктів;
- б) активне екологічне регулювання виходить з позиції стримування зростання забруднення навколишнього природного середовища; пасивне – з позиції послідовного зменшення забруднення;
- в) земельний кадастр містить інформацію про правовий режим земель, розподіл їх між власниками та землекористувачами за категоріями земель, відомості про якісну характеристику та цінність земель;
- г) для фінансування екологічних заходів утворюються державний та місцеві позабюджетні фонди охорони навколишнього природного середовища.

Тест 2. Забезпечення функціонування державної екологічної інформаційної системи належить до компетенції...

- а) Верховної Ради України;
- б) Кабінету Міністрів України;
- в) Міністерства екології та природних ресурсів України;
- г) Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України.

Тест 3. Платежі підприємств за понадлімітне використання та псування якості природних ресурсів...

- а) відносяться на витрати виробництва;
- б) стягуються з прибутку підприємств;
- в) стягуються з фонду заробітної плати;
- г) стягуються з доходу керівників підприємств.

Тест 4. Сутність управління в галузі охорони навколишнього середовища полягає у виконанні функцій:

- а) нагляду;
- б) прогнозування;
- в) експертизи;
- г) відповіді а, б, в – правильні.

Тест 5. Соціально-економічний результат природоохоронної діяльності виражається у ...

- а) підтриманні екологічної рівноваги;
- б) зменшенні обсягів забруднюючих речовин у біосферу;
- в) збільшенні кількості природних ресурсів;
- г) поліпшенні якості природних ресурсів.

Тест 6. Екологічні збитки виникають унаслідок ...

- а) несприятливих змін стану навколишнього середовища;
- б) зміни кількості та якості природних ресурсів;
- в) погіршення здоров'я фізичних осіб;
- г) витрат на запобігання та ліквідацію негативних наслідків.

Тест 7. Екологічний моніторинг – це ...

а) вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів;

б) центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України;

в) це система режимних довгострокових безперервних спостережень за станом довкілля з метою використання, одержаної геоекологічної та біоекологічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і складанням прогнозів динаміки екологічних ситуації в різних регіонах планети;

г) це система державного управління в галузі охорони довкілля, основною метою якої є реалізація законодавства, контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості державних і громадських органів у галузі охорони довкілля.

Тест 8. Відповідно до Указу Президента України «Про Положення про Державну екологічну інспекцію України» Державна екологічна інспекція України – це ...

а) вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів;

б) центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України;

в) це система режимних довгострокових безперервних спостережень за станом довкілля з метою використання, одержаної геоекологічної та біоекологічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і складанням прогнозів динаміки екологічних ситуації в різних регіонах планети;

г) це система державного управління в галузі охорони довкілля, основною метою якої є реалізація законодавства, контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості державних і громадських органів у галузі охорони довкілля.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

1. Охарактеризуйте екологічний стан України.
2. Чому стан природного середовища є сферою державного регулювання?
3. перерахуйте функції регулювання охорони природи та управління природокористуванням, що здійснюється на державному рівні.
4. Які функції управління природокористуванням належать до регіонального рівня?
5. У чому специфіка місцевого рівня управління природоохоронної діяльності?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Що таке «екологія»?
2. Що таке «екологічне регулювання»?
3. Чим викликана необхідність охорони навколишнього природного середовища?
4. Що є об'єктами охорони навколишнього природного середовища?
5. Які є методи екологічного регулювання?
6. Охарактеризуйте державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.
7. Який зміст екологічних процедур (екологічної експертизи, моніторингу стану довкілля, державної екологічної інспекції)?
8. Що таке «стандартизація і нормування в екологічній сфері»?
9. Що таке «екологічні цільові комплексні програми»?
10. Охарактеризуйте економічний механізм забезпечення природоохоронної діяльності в Україні.
11. За рахунок яких джерел здійснюється фінансування природоохоронних заходів?

РЕФЕРАТИ ДЛЯ ДИСКУСІЙНОГО ОБГОВОРЕННЯ ТЕМИ

1. Екологічні обмеження та свобода економічної діяльності.
2. Екологічна політика в контексті державної політики України.

Адміністративна реформа – вид політико-правової реорганізації, здійснюваної у сфері виконавчої влади, яка передбачає вдосконалення її організаційної структури, функцій, кадрового забезпечення, взаємовідносин з місцевим самоврядуванням.

Антиінфляційне регулювання – охоплює насамперед два основних метода усунення інфляції: скорочення бюджетного дефіциту і регулювання цін і доходів

Бюджетно-податкова політика – система регулювання, пов'язана з функціонуванням державних фінансів, формуванням державного бюджету та державними витратами і спрямована на реалізацію цілей соціально-економічного розвитку країни.

Венчурні підприємства – малі підприємства з високим ступенем ризику, що спеціалізуються на розробці наукових ідей та їх втіленні у нові технології, нові продукти, а також забезпечують зв'язок між фундаментальними дослідженнями і масовим виробництвом.

Відтворювальна структура – співвідношення між підрозділами суспільного виробництва, між споживання і нагромадженням; структура основних фондів.

Грошова система країни – обіг грошової маси (монет і паперових грошей); чеків, що створюються на основі депозитних вкладів у комерційних банках; інших фінансових документів та платіжних засобів.

Грошово-кредитна політика – сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитів, що спрямовані на регулювання економіки.

Демпінг – продаж товарів на ринках інших країн за цінами, нижчими від внутрішніх.

Державне економічне програмування – вища форма державного регулювання економіки, завдання якого – комплексне використання у глобальних цілях усіх елементів державного регулювання економіки.

Державне регулювання економіки – система типових заходів (форм, методів та інструментів) законодавчого, виконавчого й судового характеру, за допомогою яких держава забезпечує ефективний розвиток національної економіки, реалізацію соціально-економічних цілей суспільства.

Державний сектор економіки – комплекс суб'єктів господарювання, які повністю або частково належать центральним або місцевим органам.

Державні позички – продаж державних цінних паперів, позики в позабюджетних фондах і банках для покриття дефіциту державного бюджету.

Дотація – кошти, що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів або з місцевих бюджетів вищого рівня до місцевих бюджетів нижчих рівнів безповоротно з метою збалансування їх доходів і видатків.

Економічна політика держави – система економічних ідей, цілей держави, завдань та засобів їх досягнення, а також діяльність органів державної влади й управління щодо їх реалізації.

Зовнішньоекономічна політика – діяльність держави, спрямована на регулювання економічних відносин з іншими країнами, на забезпечення ефективного використання зовнішнього фактора в національній економіці, реалізацію конкурентних переваг країни, раціональне входження у світове господарство.

Інвестиційна політика держави – діяльність держави щодо регулювання інвестиційної діяльності з метою реалізації цілей економічної, науково-технічної та соціальної політики; комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату, структурну перебудову, підвищення ефективності національної економіки.

Індикативне планування – спосіб регулювання економічних процесів за допомогою розробки планових показників рекомендаційного, орієнтовного характеру, що конкретизують цілі й пріоритети розвитку національної економіки, створення державою відповідних фінансових та інших стимулів для її реалізації.

Інноваційний потенціал країни – здатність фундаментальної науки забезпечити розвиток інноваційних процесів, модернізацію і оновлення виробництва.

Інноваційна політика держави – комплекс економічних організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на впровадження результатів НТП у виробництво, стимулювання і підтримку інноваційних процесів в економіці.

Кейнсіанство – економічна школа, що відстоює необхідність і важливість державного регулювання економіки, пояснюючи це недосконалістю ринкового механізму на основі використання як прямих, так і опосередкованих економічних методів (бюджетно-фінансове регулювання, стимулювання сукупного попиту та інвестиційної активності, розширення державних витрат, зменшення рівня облікової ставки, збільшення рівня зайнятості).

Класична теорія регулювання економіки (саморегулювання) – основним регулятором економічних процесів вважає ринковий механізм, який ефективно регулює розподіл ресурсів, автоматично встановлює

економічну рівновагу (між попитом і пропозицією) і забезпечує необхідність втручання держави в економіку.

Лицензування – видача державними органами дозволу на право займатися певним видом діяльності, в тому числі експортно-імпортними операціями.

Митна політика – політика встановлення державою податків на товари, майно, цінності, які перевозяться через кордон країни (митних тарифів) , з метою захисту національних інтересів і наповнення державного бюджету країни.

Місьцеве самоврядування – гарантоване державою право і реальна здатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів чи посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення у межах чинного законодавства України. Система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні й обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад; органи самоорганізації населення.

Монетаризм – економічна неоліберальна школа, яка не визнає широкого втручання держави в економіку, віддає перевагу непрямим (опосередкованим) методам державного впливу, зокрема регулюванню грошового обороту.

Науково-технічна політика – політика держави щодо формування умов для розвитку прикладної та фундаментальної науки, раціонального використання науково-технічного потенціалу країни, впровадження результатів НТП у виробництво з метою підвищення його ефективності, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Визначає цілі, форми й методи діяльності держави в науково-технічній сфері.

Національна економіка – велика, складна економічна система, яка включає комплекс взаємодіючих між собою суб'єктивних (державна, юридичні та фізичні особи) і об'єктивних елементів (відносини, зв'язки, що виникають у процесі взаємодії суб'єктів економіки) і має певні властивості (структуру, цілісність, цілеспрямованість, наявність ресурсів, пропорційність, стійкість, адаптивність, самозбереження, саморегуляцію та самоорганізацію, наявність управляючого центру).

Об'єкти державного регулювання економіки – сфери, галузі, а також ситуації, явища та умови соціально-економічного життя країни, виникають або можуть виникнути проблеми, труднощі, що потребують нагального розв'язання задля нормального функціонування національної економіки

Облікова ставка – розмір відсотка, за який національний банк країни продає кредитні ресурси комерційним банкам, а ті під позичковий відсоток кредитують суб'єктів економіки.

Платіжний баланс – співвідношення між валютними надходженнями в країну та платежами держави за кордон, які вона здійснює протягом певного часу, тобто це статистичний звіт про результати зовнішньоекономічної діяльності країни за певний період часу, зазвичай за рік.

Активний платіжний баланс – (активне сальдо платіжного балансу) – надходження в країну перевищують платежі країни за кордон.

Пасивний платіжний баланс – (пасивне сальдо платіжного балансу) наявний його дефіцит.

Податкова система – сукупність податків і податкових платежів, що сплачуються державі у встановленому законодавством країни порядку.

Середній клас – прошарок суспільства, що характеризується такими ознаками: особиста свобода; самостійна економічна діяльність; наявність власності; досить високий рівень доходів; володіння професією, що передбачає отримання спеціальних знань; адекватні спосіб і якість життя; роль у суспільстві.

Субвенція – кошти, що надаються місцевим бюджетам вищого рівня на фінансування цільових видатків і підлягають поверненню у разі їх неналежного використання

Субсидія – кошти, що надаються з державного бюджету місцевим бюджетам або з місцевих бюджетів вищого рівня до місцевих бюджетів нижчого рівня на фінансування цільових видатків.

Соціальна політика – діяльність держави, спрямована на створення та регулювання соціально-економічних умов суспільства: підтримка відносин між соціальними групами і всередині їх, забезпечення умов для підвищення добробуту членів суспільства, створення соціальних гарантій, формування ефективних економічних стимулів для участі у виробництві, соціальний захист населення.

Структура економіки – співвідношення різних елементів економічної системи, що відбивають народногосподарські пропорції та стан суспільного поділу праці (галузєва, відтворювальна, територіальна, соціальна, зовнішньоекономічна структура).

Трансфери – кошти, що надаються з державного бюджету місцевим бюджетам або з місцевих бюджетів вищого рівня до місцевих бюджетів нижчого рівня у вигляді субсидій, субвенцій, дотацій тощо.

Управління економікою – свідомий вплив держави на об'єкти і процеси з метою цілеспрямування господарської діяльності, узгодження дій суб'єктів національної економіки й отримання бажаних результатів. Включає макроекономічний аналіз, прогнозування, планування та

програмування соціально-економічного розвитку країни, організацію, регламентацію, стимулювання та оперативне регулювання діяльності суб'єктів господарювання, контроль за дотриманням ними правил і норм економічної поведінки.

Фінансова система країни – державний бюджет, позабюджетні фонди (пенсійні, страхові, кредитні та інші фонди); фінанси підприємств; місцеві фінанси (бюджети області, міські, районі, сільські).

Фіскальна політика – діяльність держави щодо формування та регулювання державного бюджету (бюджетно-податкова політика), а також мобілізації коштів у державну казну з інших джерел.

Цінове регулювання – вплив держави на ринкове ціноутворення та ціни за допомогою законодавчих, адміністративних і судових заходів з метою здійснення кон'юнктурної та структурної політики, приборкання інфляції, стимулювання виробництва, його модернізації, посилення конкурентоздатності національної економіки, пом'якшення соціального напруження.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ

Навчальним планом підготовки бакалаврів та спеціалістів із спеціальностей "Менеджмент організацій" та "Облік і аудит" передбачено виконання індивідуальної роботи.

МЕТА ТА ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Метою індивідуальної роботи є поглиблення і закріплення теоретичних знань з державного регулювання економіки та набуття студентами вмінь пов'язувати свої знання з практикою. Виконання індивідуальної роботи дає змогу студенту навчитися самостійно використовувати та узагальнювати теоретичні положення та інформаційні матеріали, формувати власні погляди стосовно невирішених проблем та обґрунтовувати висновки і пропозиції, спрямовані на розв'язання їх.

Основними етапами виконання індивідуальної роботи є:

2. Вибір теми та визначення завдань дослідження.
3. Добір та вивчення літературних джерел.
4. Складання плану роботи.
5. Написання та оформлення індивідуальної роботи.
6. Розробка теми в схемах та таблицях.
7. Складення тестів по темі.
8. Складення економічного диктанту по темі.

ВИБІР ТЕМИ ТА ПІДГОТОВКА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Робота студента розпочинається з вибору теми індивідуальної роботи.

Тематика індивідуальних робіт з дисципліни

1. Результати та перспективи процесу роздержавлення та приватизації державної власності в Україні.
2. Організаційно-економічний механізм місцевого самоврядування.
3. Податкова система як інструмент економічної політики держави.
4. Розвиток та організаційно-економічний механізм функціонування вільних економічних зон.
5. Організаційно-економічний механізм функціонування ринку цінних паперів.
6. Організаційно-правові засади державного регулювання інноваційної діяльності.

7. Розвиток сільського господарства та аграрна політика.
8. Розвиток і державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні.
9. Стан і державне регулювання іноземного інвестування національної економіки.
10. Організаційно-правові засади та механізм приватизації державних підприємств.
11. Організаційно-економічний механізм державних закупівель.
12. Стан і державне регулювання іноземного кредитування національної економіки.
13. Грошовий ринок і грошово-кредитна політика.
14. Ціновий моніторинг і цінова політика.
15. Інвестиційний процес та інвестиційна політика.
16. Макроекономічний розвиток України, прогнозування реального ВВП.
17. Інфляційний процес в Україні та прогнозування інфляції.
18. Державний бюджет і бюджетна політика.
19. Розвиток підприємницької діяльності та регуляторна політика.
20. Розвиток торгівлі та державне регулювання кон'юнктури споживчого ринку.
21. Розвиток ринку праці та державне регулювання зайнятості населення.
22. Регіональний розвиток і регіональна політика.
23. Розвиток промисловості та промислова політика.
24. Розвиток житлового господарства та житлова політика.
25. Рівень життя населення та державна політика соціального забезпечення.
26. Економіка та розвиток сфери охорони здоров'я.
27. Програмування соціально-економічного розвитку регіону.
28. Програмування соціально-економічного розвитку країни.
29. Економіка і розвиток соціальної сфери.
30. Економіка та розвиток паливно-енергетичного комплексу.
31. Система національних рахунків в Україні.
32. Економіка та розвиток комунального господарства міста.
33. Науково-технічний розвиток і науково-технічна політика.
34. Екологічна ситуація та екологічна політика.
35. Ринок страхових послуг та державне регулювання його.
36. Митно-тарифна політика та захист внутрішнього ринку.
37. Фінансове програмування як метод макроекономічної політики.
38. Економіка та розвиток певної галузі господарства.
39. Науково-технічна та інноваційна політика.
40. Структурні зрушення та їх вплив на розвиток промисловості.

Студент може запропонувати і таку тему індивідуальної роботи, яка відсутня в рекомендованій тематиці. Однак таке рішення має бути погоджене з науковим керівником. Тема індивідуальної роботи вважається затвердженою, якщо вона погоджена з науковим керівником.

Підготовка індивідуальної роботи розпочинається з добору й вивчення літературних джерел і складання бібліографії. Методика опрацювання літератури залежить від характеру досліджуваної проблеми та індивідуальних особливостей студента. Спочатку доцільно ознайомитися з основною літературою (підручники, монографії, теоретичні статті), потім – з нормативними документами (указами Президента України, законами України, постановами Кабінету Міністрів України тощо). Особливу увагу слід приділити періодичним виданням, в яких публікуються аналітична інформація та результати наукових досліджень.

Попереднє вивчення літературних джерел є підґрунтям для складання плану індивідуальної роботи. Він має включати в себе: вступ, шість логічно пов'язаних між собою розділів, які дають змогу розкрити тему, та висновки. Орієнтовний план індивідуальної роботи наведено нижче. Студент може змінювати план індивідуальної роботи, але за погодженням з науковим керівником.

Написання тексту індивідуальної роботи здійснюється через систематизацію та обробку зібраних матеріалів по кожному розділу плану. На цьому етапі узагальнюються теоретичні положення, виконуються певні розрахунки, обґрунтовуються висновки та пропозиції, розробляється ілюстративний матеріал. Після необхідних доповнень та уточнень здійснюється остаточне оформлення роботи.

Орієнтовний план індивідуальної роботи

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Історичний аспект (або світовий досвід) розвитку ...

РОЗДІЛ 2. Сутність поняття ...

РОЗДІЛ 3. Роль держави у становленні (або формуванні, або розвитку) ...

РОЗДІЛ 4. Базові показники та індикатори

РОЗДІЛ 5. Нормативно-правова база державного регулювання ...

РОЗДІЛ 6. Перспективи і напрями вирішення (або удосконалення) ...

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

СХЕМИ ТА ТАБЛИЦІ

ТЕСТИ

ЕКОНОМІЧНИЙ ДИКТАНТ

Індивідуальна робота мусить мати чітку логічну побудову з відповідними складовими елементами. Традиційно індивідуальна робота складається зі вступу, основної частини та висновків, окремо подаються схеми та таблиці, тести, економічний диктант.

У *вступі* розкривають актуальність теми, дають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми з посиланням на певні літературні джерела, визначають мету і завдання, об'єкт і методи дослідження.

Основна частина роботи поділяється на кілька розділів. Перший з них, зазвичай, присвячується теоретико-методологічним питанням з досліджуваної теми; інші – питанням аналізу досліджуваної проблеми, обґрунтуванню висновків і пропозицій щодо вирішення її.

У *четвертому розділі* мають бути наведені статистичні дані за останні три-п'ять років по досліджуваній темі по Україні в цілому та у розрізі областей (на прикладі однієї-двох областей). Якщо за специфікою теми навести статистичний матеріал неможливо – у розділі подаються відомості про методичні та методологічні основи здійснення аналізу розвитку досліджуваної проблеми.

У *п'ятому розділі* мають бути посилання на конкретні нормативно-правові акти. Розділ може будуватись за двома принципами:

- дослідження нормативно-правових актів і за результатами аналізу – висвітлення проблем по досліджуваному питанню;
- аналіз проблем по досліджуваному питанню з підтвердженням висновків посиланням на нормативно-правові акти.

У *висновках* стисло підсумовують результати дослідження. Тут містяться висновки й пропозиції, що показують, якою мірою досягнуто мету дослідження та вирішено завдання, поставлені у вступі.

Схеми та таблиці мають бути побудовані таким чином, щоб повністю розкрити основні положення по темі (як резюме).

Тести повинні відображати в повній мірі зміст теми. Тести можуть бути простими (по чотири варіанти відповіді, де одна відповідь вірна) та складними.

Економічний диктант найпростіше представити у вигляді термінологічного словника (глосарія).

Обсяг індивідуальної роботи – 20-25 сторінок формату А4 комп'ютерного набору. Приблизний обсяг структурних складових тексту індивідуальної роботи (кількість сторінок): вступ – 1-1,5, основна частина – 17-21, висновки – 2-2,5.

Обсяг схем та таблиць – не менше двох; тестів – не менше десяти; економічного диктанту – не менше десяти термінів.

Індивідуальна робота має бути написана українською мовою й правильно оформлена. Текст роботи має розміщуватися з одного боку аркуша паперу. Шрифт – Times New Roman. Розмір шрифту – кегль 12. Береги: зверху та знизу – 2 см, зліва – 3 см, справа – 1,5 см. Міжрядковий інтервал – 1,5.

Роботу комплектують у такій послідовності: титульний аркуш (титул), зміст, вступ, основна частина, висновки, список літератури, додатки (в разі потреби), схеми та таблиці, тести, економічний диктант.

Нумерація сторінок має бути наскрізною: номер сторінки проставляють арабськими цифрами у її правому верхньому кутку, проте на титульному аркуші (перша сторінка роботи) номер сторінки не проставляють.

Формули слід нумерувати арабськими цифрами. Порядковий номер вказують у круглих дужках праворуч від формули. Він має складатися з номера розділу, через крапку, та порядкового номера формули в даному розділі. Наприклад, (3.1) означає: перша формула в третьому розділі.

Розрахунки, які наводяться в тексті, доцільно давати у вигляді таблиці, дані якої мають бути обов'язково проаналізовані в роботі. Кожна таблиця мусить мати заголовок, який відображає її зміст. Нумерація таблиць здійснюється таким чином: праворуч над заголовком пишуть слово «Таблиця» та її порядковий номер. Номер таблиці складається з номера розділу та, через крапку, порядкового номера таблиці в даному розділі. Наприклад: Таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Якщо таблиця має продовження на наступній сторінці, то пишуть: Продовження табл. 2.1. У разі, коли показники, які містяться в таблиці, мають однакову одиницю виміру, то їх виносять у заголовок таблиці (наприклад: Розподіл трудових ресурсів, тис. чол.); коли ж вони різні, їх розміщують у спеціальній графі та відповідних рядках таблиці.

Ілюстративний матеріал у формі схем, діаграм, графіків тощо оформляється таким чином: під ілюстрацією пишуть слово «Рис.» і проставляють номер, який складається з номера розділу та, через крапку, порядкового номера ілюстрації у даному розділі. Наприклад: Рис. 2.1 – перший рисунок другого розділу.

У тексті обов'язково мають бути зроблені посилання на джерела, з яких були запозичені цифрова інформація і цитати, наведені в індивідуальній роботі. Посилання на джерела рекомендується здійснювати за допомогою квадратних дужок, в яких проставляються порядковий номер джерела зі списку використаної літератури та відповідна сторінка. Наприклад: [8, с. 12].

Список використаної літератури складають у такій послідовності:

1. Укази Президента України.
2. Закони Верховної Ради України.
3. Постанови Кабінету Міністрів України.
4. Доповіді та виступи керівників держави.
5. Спеціальна література з теми індивідуальної роботи (за прізвищами авторів книг, брошур, статей, назвами збірників в алфавітному порядку).

У списку літератури слід вказати:

для книг – прізвище (прізвища) та ініціали автора (авторів), назву книги, місто, видавництво, рік видання;

для статей – прізвище (прізвища) та ініціали автора (авторів), назву статті, назву журналу, рік видання, його номер, номери сторінок, у межах яких надруковано статтю.

Додатки до індивідуальної роботи оформляються таким чином: посередині сторінки з великої букви пишуть слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Послідовність розміщення додатків визначається черговістю посилань на них у тексті роботи. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Індивідуальна робота має бути зброшурована і подана на кафедру в установленій термін. Вона розглядається науковим керівником, який визначає оцінку у балах. Якщо студент не погоджується з отриманою оцінкою, йому пропонується захист роботи.

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Форма контролю	Контроль протягом семестру, разів	Максимальна оцінка кожної одиниці / всього	Мінімальна оцінка кожної одиниці / всього
I. Постійна робота				
1	Тестування	22	2 / 44	1,2 / 26
2	Розв'язування задач	12	3 / 3	0,5 / 6,0
II. Самостійна робота				
1	Підготовка реферату	1	15 / 15	9 / 9
2	Індивідуальне завдання	1	27 / 27	16 / 16
3	Доповіді	-	1 / 11	1 / 3
Кількість балів			100	60
	за постійну роботу	X	47	32
	за самостійну роботу		53	28

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

1. Конституція України : Прийнята 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.
2. Бюджетний кодекс України : Прийнятий 08.07.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №50-51. (зі змінами та доповненнями).
3. Водний кодекс України : Прийнятий від 06.06.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №24. (зі змінами та доповненнями).
4. Господарський кодекс України : Прийнятий 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. (зі змінами та доповненнями).
5. Житловий кодекс Української РСР : Прийнятий 03.06.1983 // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1983. – додаток до №28. (зі змінами та доповненнями).
6. Земельний кодекс України : Прийнятий 25.10.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №3-4. (зі змінами та доповненнями).
7. Кодекс адміністративного судочинства України : Прийнятий 06.07.2005 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №35-36. (зі змінами та доповненнями).
8. Кодекс торговельного мореплавства України : Прийнятий 23.05.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №47-52. (зі змінами та доповненнями).
9. Кодекс України «Про адміністративні правопорушення» : Прийнятий від 07.12.1984 // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до №51. (зі змінами та доповненнями).
10. Кодекс України «Про надра» : Прийнятий 27.07.1994 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №36. (зі змінами та доповненнями).
11. Кримінальний кодекс України : Прийнятий 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. (зі змінами та доповненнями).
12. Кримінальний процесуальний кодекс України : Прийнятий 13.04.2012 // Голос України. – 2012. – №90-91. (набирає чинності з 19.11.2012).
13. Кримінально-виконавчий кодекс України : Прийнятий 11.07.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №3-4. (зі змінами та доповненнями).
14. Лісовий кодекс України : Прийнятий 21.01.1994 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №17. (зі змінами та доповненнями).
15. Митний кодекс України : Прийнятий 13.03.2012 // Голос України. – 2012. – №73-74.
16. Сімейний кодекс України : Прийнятий 10.01.2002 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. (зі змінами та доповненнями).
17. Повітряний кодекс України : Прийнятий 19.05.2011 // Відомості

Верховної Ради України. – 2011. – №48-49.

18. Податковий кодекс України : Прийнятий 02.12.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №13-14. (зі змінами та доповненнями).

19. Цивільний кодекс України : Прийнятий 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40-44. (зі змінами та доповненнями).

20. Цивільний процесуальний кодекс України : Прийнятий 18.03.2004 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №40-41. (зі змінами та доповненнями).

21. «Про Антимонопольний комітет України»: Закон України від 26.11.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №50. (зі змінами та доповненнями).

22. «Про банки і банківську діяльність»: Закон України від 07.12.2000 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №5-6. (зі змінами та доповненнями).

23. «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Закон України від 14.05.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №31. (зі змінами та доповненнями).

24. «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»: Закон України від 23.03.2000 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №25.

25. «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»: Закон України від 10.10.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №51. (зі змінами та доповненнями).

26. «Про Державний бюджет України на 2011 рік»: Закон України від 23.12.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №7-8. (зі змінами та доповненнями).

27. «Про державну податкову службу в Україні»: Закон України від 04.12.1990 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №6. (зі змінами та доповненнями).

28. «Про зайнятість населення»: Закон України від 01.03.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. (зі змінами та доповненнями).

29. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом»: Закон України від 28.11.2002 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №1. (зі змінами та доповненнями).

30. «Про захист економічної конкуренції»: Закон України від 11.01.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №12. (зі змінами та доповненнями).

31. «Про захист іноземних інвестицій на Україні»: Закон України від 10.09.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №46. (зі змінами та доповненнями).

32. «Про захист прав споживачів»: Закон України від 12.05.1991 //

Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №30. (зі змінами та доповненнями).

33. «Про зовнішньоекономічну діяльність»: Закон України від 16.04.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №29. (зі змінами та доповненнями).

34. «Про інвестиційну діяльність»: Закон України від 18.09.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №47. (зі змінами та доповненнями).

35. «Про інноваційну діяльність»: Закон України від 04.07.2002 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36. (зі змінами та доповненнями).

36. «Про лізинг»: Закон України від 16.12.1997 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №16. (зі змінами та доповненнями).

37. «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»: Закон України від 01.06.2000 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №36. (зі змінами та доповненнями).

38. «Про мінімальний споживчий бюджет»: Закон України від 03.07.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №42. (зі змінами та доповненнями).

39. «Про місцеве самоврядування в Україні»: Закон України від 21.05.1997 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24. (зі змінами та доповненнями).

40. «Про місцеві державні адміністрації»: Закон України від 09.04.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №20-21. (зі змінами та доповненнями).

41. «Про наукову і науково-технічну діяльність»: Закон України від 13.12.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №12. (зі змінами та доповненнями).

42. «Про наукову і науково-технічну експертизу»: Закон України від 10.02.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №9. (зі змінами та доповненнями).

43. «Про Національний банк України»: Закон України від 20.05.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №29. (зі змінами та доповненнями).

44. «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні»: Закон України від 10.12.1997 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №15.

45. «Про оплату праці»: Закон України від 24.03.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17. (зі змінами та доповненнями).

46. «Про охорону навколишнього природного середовища»: Закон України від 25.06.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41. (зі змінами та доповненнями).

47. «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»: Закон України від 15.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. (зі змінами та доповненнями).

48. «Про охорону праці»: Закон України від 14.10.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. (зі змінами та доповненнями).

49. «Про пенсійне забезпечення»: Закон України від 15.11.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №3. (зі змінами та доповненнями).

50. «Про підприємництво»: Закон України від 07.02.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. (зі змінами та доповненнями).

51. «Про приватизацію державного майна»: Закон України від 04.03.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №24. (зі змінами та доповненнями).

52. «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)»: Закон України від 06.03.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №24. (зі змінами та доповненнями).

53. «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»: Закон України від 11.07.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №48.

54. «Про прожитковий мінімум»: Закон України від 15.07.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №38. (зі змінами та доповненнями).

55. «Про режим іноземного інвестування»: Закон України від 19.03.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №19. (зі змінами та доповненнями).

56. «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг»: Закон України від 12.07.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №1. (зі змінами та доповненнями).

57. «Про ціни і ціноутворення»: Закон України від 03.12.1990 // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – №52. (зі змінами та доповненнями).

58. «Про цінні папери та фондовий ринок»: Закон України від 23.02.2006 // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №26-31. (зі змінами та доповненнями).

59. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011рр.: Послання Президента України до Верховної Ради України. 2002 рік // Урядовий кур'єр. – 2002. – №100. – С. 5-12.

60. Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000-2004 рр.: Послання Президента України до Верховної Ради України. 2000 рік // Урядовий кур'єр. – 2000. – №34. – С. 5-12.

СПИСОК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артус М. М. Бюджетна система України : Навчальний посібник / Артус М. М., Хижа Н. М. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
2. Балацький О. Ф. Управління інвестиціями. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Балацький О. Ф., Теліженко О.М. – Суми : Видавництво Сумського державного університету, 2000. – 123 с. – Російською мовою.
3. Вуйченко М. А. Фінансовий менеджмент : Управління інвестиціями : Навчальний посібник / Вуйченко М. А. – Умань : Видавець «Сочінський», 2010. – 168 с.
4. Гош О. П. Теоретичні засади економічної політики. Навчальний посібник / Гош О. П. – К. : Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – 332 с.
5. Демківський А. В. Гроші та кредит : Навчальний посібник / Демківський А. В. – К. : Дакор, 2007. – 528 с.
6. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 428 с.
7. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища : Навчальний посібник / Джигирей В. С. – К. : Знання, 2006. – 319 с.
8. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. / Дідківська Л. І., Головка Л. С. – К.: Знання-Прес, 2000. – 656 с.
9. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : Навчальний посібник / Дідківський М.І. – К. : Знання, 2006. – 462 с.
10. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навчальний посібник / Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. – К. : Знання, 2008. – 406 с.
11. Державне регулювання економіки / Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. – Львів : Укр. технології, 1999. – 687 с.
12. Петкова Л. Муніципальні інвестиції та кредити : навчальний посібник / Петкова Л., Проскурін В. – К. : 2006. – 158 с.
13. Сарана С. В. Фінансове право України : навч. посібник / С. В. Сарана. – Полтава : Полтавський інститут економіки і права ; Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», 2008. – 567 с.
14. Солонінко К. С. Міжнародна економіка : навчальний посібник / Солонінко К. С. – К. : Кондор, 2008. – 380 с.
15. Стеценко Т. О. Управління регіональною економікою : навч. посіб. / Т. О. Стеценко, О. П. Тищенко. – К. : КНЕУ, 2009. – 471 с.
16. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки / Стеченко Д. М.

– К. : МАУП, 2000. – 134 с.

17. Череп А. В. Інвестознавство : навчальний посібник / Череп А. В. – К. : Кондор, 2006. – 398 с.

18. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : навчальний посібник. – К. : Знання, 2006. – 435 с.

19. Юхименко П. І. Історія економічних вчень : навчальний посібник / Юхименко П. І., Леоненко П. М. – К. : Знання-Прес, 2005. – 538 с.

СПИСОК ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетна система України та Євросоюзу : монографія / [С. О. Булгакова, О. І. Барановський, Г. В. Кучер та ін.]; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 409 с.

2. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : монографія / Р. В. Войтович ; В. М. Князев (ред.). — К. : Вид-во НАДУ, 2007. — 680 с.

3. Глущенко С. В. Кредитний ринок: інститути та інструменти / Глущенко С. В. – К. : Києво-Могилянська академія, 2010. – 153 с.

4. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович. — К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. — 160 с.

5. Держава і громадянин: шлях до співпраці : Наук.-метод. матеріали з питань орг. громад. слухань / Уклад. : Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова. — К. : Вид-во НАДУ, 2006. — 84 с.

6. Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства: Монографія. / О. Л. Валевський. — К. : Вид-во НАДУ, 2007. — 217 с.

7. Державне будівництво: стан, суперечності, перспективи розвитку в Україні : Монографія / Т.О. Бутирська. — К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 484 с.

8. Екологічна безпека держави: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів, Київ, 17-18 квітня 2012 р. / редкол. О.І. Запорожець та ін.; Нац. авіац. ун-т. – К.: НАУ, 2012. – 252 с.

9. Екологічна безпека та охорона довкілля: монографія / Д. В. Зеркалов. — К. : Основа, 2012. – 514 с.

10. Енергозбереження в Україні : Монографія / Д.В. Зеркалов. — К.: Основа, 2012. — 582 с.

11. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

12. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011.
13. Зеркалов Д. В. Экономическая безопасность: монография / Д. В. Зеркалов. — К. : Основа, 2011. – 586 с.
14. Зеркалов Д. В. Экологическая безопасность: монография / Д. В. Зеркалов. — К. : Основа, 2012. – 506 с.
15. Зеркалов Д. В. Энергетическая безопасность: монография / Д. В. Зеркалов. — К. : Основа, 2012. – 920 с.
16. Зимовець З. В. Державна фінансова політика економічного розвитку / Владислав Вікторович Зимовець ; НАН України ; ін-т екон. та прогнозув. – К., 2010. – 356 с.табл., рис.
17. Інноваційний розвиток промислових підприємств: аналіз та оцінки : монографія / М. П. Войнаренко, А. В. Череп, Л. Г. Олейнікова, О. Г. Череп. - Хмельницький : ХНУ, 2010. – 444 с.
18. Купчак П. М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів : монографія / П. М. Купчак. — К., 2009. — 152 с.
19. Куценко Т. Ф. Бюджетно-податкова політика / Куценко Т. Ф. – К. : КНЕУ, 2002. – 345 с.
20. Майданік І. П. Українська молодь на ринках праці зарубіжних держав / Майданік І. П. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2010. – 176 с.
21. Основи ефективного розвитку підприємства в умовах трансформації сучасних механізмів господарювання / [Акіменко П. І., Амельченко Т. В., Артюхова І. В. та ін.]; за заг. наук. ред. д.е.н., проф. С. П. Наливайченко. – Сімферополь : Підприємство Фенікс, 2010. – 520 с.
22. Поддержка аграрного сектора в системе государственного регулирования экономики : учебное пособие / Под ред. О. Н. Бородиной, Ю. М. Лопатинского ; Институт экономики и прогнозирования НАН Украины, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича МОН Украины. – Черновцы : ЧНУ, 2009. – 280 с.
23. Зеркалов Д.В. Политическая безопасность : монография / Д.В. Зеркалов. — К.: Основа, 2012. — 1067 с.
24. Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації : навч. посіб. / Е. А. Афонін, Ю. С. Ганжуров, О. І. Крюков, та ін. — К. : Парлам. вид-во, 2008. — 416 с.
25. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / Ю. В. Кіндзерський (ред.), Л. А. Венгер, І. О. Галиця та ін. — К., 2009. — 928 с.
26. Азарян О.М. Прогнозування та макроекономічне планування в системі державного управління національною економікою : теорія, і практика : монографія / Азарян О.М., Шепелев О.О. за ред. О.О. Шубіна ;

Міністерство освіти і науки України; Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського; кафедра маркетингу і комерційної справи. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – 148 с.

27. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи / Ю. В. Кіндзерський (ред.), В. М. Белінська, В. Г. Бурлака та ін. — К., 2007. — 408 с.

28. Зеркалов Д.В. Промышленная безопасность. ССБТ : справочное пособие : в 3-х книгах. Кн. 3 / Д. В. Зеркалов, Т. Е. Луц. — К. : Основа, 2012. – 240 с.

29. Регулювання ринку земель в Україні: наук. моногр. / А. Г. Мартин. — К. : Аграр Медіа Груп, 2011. — 252 с.

30. Родіонов О. В. Формування та розвиток економічної безпеки підприємств : монографія / Родіонов О. В., Черкаєш А. В. – Луганськ : Янтар, – 2011. – 316 с.

31. Романюк С. Політика регіонального розвитку в Україні. – К. : Наук. думка, 2001. – 342 с.

32. Социальная безопасность : монография / Д. В. Зеркалов. — К. : Основа, 2012. – 530 с.

33. Соціальні цикли: історико-соціологічний підхід / Е. А. Афонін, О.М. Бандурка, А. Ю. Мартинов. – Х. : Титул, 2008. – 504 с.

34. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К. : НВЦ НБУВ, 2009. — 687 с.

35. Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації : Збірник наукових статей учасників Четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції / Л. І. Яковенко (гол. ред.). — Полтава : Скайтек, 2011. – 368 с.

36. Теоретичні засади зонування земель в Україні : монографія / О.С. Дорош, Н.В. Ісаченко, А.Г. Мартин, С.О. Осипчук, Г. К. Лоїк. — К. : Медінформ, 2011. – 183 с.

37. Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі : навч. посібник / Я. Тимків. — Львів : Львівська політехніка, 2011. — 224 с.

38. Тормоса Ю. Г. Ціни та цінова політика. – К. : КНЕУ, 2003. – 91 с.

39. Прогнозирование и планирование / Черныш Е. А., Молчанова Н. П., Новикова А. А., Салтанова Т. А. – М. : ПРИОР, 2004. – 245 с.

40. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / Чугунов І. Я. – К. : НІОС, 2003. – 488 с.

41. Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і політика / Ягодка А. Г. – К. : КНЕУ, 2002. – 232 с.

Навчально-методичне видання

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ІНВЕСТИВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Методичні рекомендації для практичних занять і
самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітнього
ступеня «бакалавр» спеціальності 071 «Облік і
оподаткування» денної та заочної форм навчання

Укладачі: Котикова Олена Іванівна
Бабич Микола миколайович
Альбещенко Олексій Станіславович

Формат 60x84 1/16 Ум. друк. арк. 5,65.

Тираж 50 прим. Зам. №

Надруковано у поліграфічному підприємстві СПД Румянцева Г.В.

54001, м. Миколаїв, вул. Садова, 1

Свідоцтво видавничої справи МК № 11 від 26.01.2007 р.